

Even Hendseth

En analyse av Terence O'Neills selvbiografi og hans framstilling og forståelse av sin egen statsministerperiode

Masteroppgave i samfunnsfag MGLU 5-10

Veileder: Roar Madsen

Mai 2023

Even Hendseth

En analyse av Terence O'Neills selvbiografi og hans framstilling og forståelse av sin egen statsministerperiode

Masteroppgave i samfunnsfag MGLU 5-10
Veileder: Roar Madsen
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om Terence O'Neills statsministerperiode fra mars 1963-mai 1969. I oppgaven tar jeg utgangspunkt i O'Neills selvbiografi, hvor jeg identifiserer hans egen framstilling av sin egen statsministerperiode. Framstillingene som kommer fram i selvbiografien, blir videre brukt til å analysere O'Neills framstillinger i lys av utvalgte hendelser og kategorier fra statsministerperioden.

Det empiriske grunnlaget for denne masteroppgaven er Terence O'Neill sin selvbiografi fra 1972. I tillegg har jeg også brukt digitalt tilgjengelige arkivkilder knyttet til de utvalgte analysekategoriene. Sekundærlitteratur som omhandler perioden, er også å anse som empiri. Jeg har gjennomført en kvalitativ tekstanalyse med innslag av idéanalyse som metodisk inngang for denne oppgaven.

Analysen viser at det er et sprik mellom O'Neills egne vektlegginger og de vektleggingene som finnes i faglitteraturen. I selvbiografien framstiller O'Neill seg selv som en handlingskraftig statsminister og som Nord-Irlands redningsmann. Faglitteraturen beskriver en statsminister som sto i en spagat. På den ene siden var borgerrettsbevegelsen som ønsket slutt på diskrimineringen mot den katolske minoriteten i Nord-Irland. På den andre siden hadde O'Neill sitt eget Ulster Unionist Party, hvor sterke krefter ønsket å holde katolikker og nasjonalister utenfor. O'Neill og faglitteraturen er enige om at de gammeldagse og reaksjonære kreftene og holdningene i Ulster Unionist Party holdt tilbake modernisering og reform i Nord-Irland. Jeg hevder, med bakgrunn i empiri og faglitteratur, at O'Neill også hadde skyld i dette. Summen av manglende evne til å samle partiet, i tillegg til press fra både borgerrettsbevegelsen og den britiske regjeringen gjorde at Terence O'Neill ikke var i stand til å forandre og modernisere Nord-Irland.

Abstract

This master thesis is about the premiership of Terence O'Neill from March 1963-May 1969. The thesis is based on the autobiography of Terence O'Neill, where I identify his own presentations and viewpoints on his own premiership. The presentations and viewpoints which comes to view in the autobiography, will further be used to analyse O'Neill's presentations and viewpoints in the light of selected events and categories from the period.

The empirical base for this master thesis is the autobiography of Terence O'Neill from 1972. I have also used digitized available archival sources linked to the analysis categories. Secondary literature about the period is also to be considered as empiricism. I have done a qualitative analysis of text with elements of analysis of ideas as the method for this thesis.

The analysis shows that there is a gap between O'Neill's own emphases and the emphases which is in the professional literature. In the autobiography, O'Neill presents himself as an energetic prime minister and as the rescuer of Northern Ireland. The professional literature presents a prime minister who stood between two horses. On one side was the civil rights movement, which wanted an end on discrimination against the Catholic minority in Northern Ireland. On the other side, O'Neill had his own Ulster Unionist Party, where strong forces wanted to keep Catholics and nationalists outside. O'Neill and the professional literature both agrees that the old-fashioned and reactionary attitudes in the Ulster Unionist Party held back modernization and reforms in Northern Ireland. I also claim, with base in the empiricism and the professional literature, that O'Neill also had guilt in this. The sum of lacking ability to unite his own party, together with pressure from the civil rights movement and the British government made Terence O'Neill out of ability to change and modernize Northern Ireland.

Forord

Da jeg gikk ut av videregående i 2017 var lærer det siste jeg skulle bli. Nå, seks år etter, har jeg avsluttet grunnskolelærerutdanningen ved NTNU. Hva skjedde? En god samtale med en rådgiver fikk meg inn på lærersporet. Hva hadde jeg å tape? Jeg visste jo uansett ikke hva jeg ville bli. I dag er jeg glad jeg hørte på rådgiveren. Disse 5 årene på grunnskolelærerutdanningen har vært litt av en reise, hvor jeg har fått møte mange nydelige mennesker, og hvor jeg har knyttet vennskap jeg vil ta med meg livet ut.

Men det har ikke bare vært lett, og jeg har flere ganger vært nær ved å gi opp. Jeg husker for eksempel godt hvilken nedtur det var, da jeg strøk i norsk for andre gang. Men jeg har alltid hatt en motivasjon for å fullføre. Og det er å kunne flytte hjem igjen til Valsøyfjorden. Helt siden jeg gikk ut av grunnskolen, har planen alltid vært å vende tilbake til hjembygda mi på Nordmøre. Nå som jeg har levert masteren, kan jeg endelig se fram til å endelig reise hjem.

Å skrive master har vært beintøft. Det har gått med mange timer. Helg har jeg måttet se langt etter. Påske likeså. På mange måter har masterskrivingen denne våren vært hele studiet komprimert i et semester. Det har vært opp- og nedturer. Det har vært dager hvor jeg har vært full av motivasjon, og det har vært dager hvor jeg helst ville gitt opp hele prosjektet.

Det er mange som skal ha en takk i denne forbindelse. Først og fremst vil jeg takke min veileder, Roar Madsen. Roar har vært *framifrå* i veiledningen, alltid vært tilgjengelig og han har vært tett på prosessen fra start til slutt. Selv om prikking på skrivefeil og «historisk presens» til tider har irritert vettet av meg, så vet jeg at du har gjort det i beste mening.

Jeg ønsker å takke familien min. Mamma, Pappa og lillebror Magnus. Dere har vært en god støtte gjennom hele studieløpet, og gjennom arbeidet med masterskrivingen. I tillegg ønsker jeg også å få takke min samboer gjennom 5 år, Andreas Bergdal Vaag. Takk for gode stunder i både Persaunet og på Steinan, og takk for at du har holdt ut med meg i disse fem årene. Ellers takk til gode venner hjemmefra og utenfra.

Tusen hjertelig takk for meg, Trondheim. Takk for meg, NTNU.

Nå reiser jeg hjem.

Even Hendseth
Trondheim, mai 2023.

Innhold

1 Innledning	11
1.1 Problemstilling.....	11
1.2 Avgrensning av analyseperiode	12
1.3 Empiri.....	12
1.4 Sentral referanselitteratur	13
1.5 Metode og vitenskapsteoretisk orientering.....	13
1.6 Relevans for samfunnsfaget.....	13
1.7 Oppgavens oppbygning og struktur.....	14
2 Empiri og sentral forskningslitteratur.....	15
2.1 Omfang.....	15
2.2 Utvalg av ulike hendelser og faktorer.....	15
2.3 Utvalg av empirisk referanselitteratur.....	16
2.4 Utvalg av primærkilder	17
2.4.1 Terence O’Neill og den nordiske regjeringen.....	17
2.4.2 Borgerrettsbevegelsen	17
2.4.3 Avgjørelsen om det nye universitet i Nord-Irland i 1965.....	18
3 Metode	19
3.1 Kvalitativ tekstanalyse	19
3.2 Hermeneutikk	20
3.3 Innsamling og analyse.....	20
3.4 Kvalitet	20
4 Sentral referanselitteratur, perspektiver og aktørlandskap	22
4.1 Realhistorisk bakgrunn.....	22
4.2 Sentrale aktører i perioden mars 1963-mai 1969.....	24
4.3 Ulike forklaringer på den nordiske konflikten.....	28
4.3.1 Interne forklaringer	28
4.3.2 Eksterne forklaringer	29
4.4 Etnisk konflikt og hegemonisk kontroll	30
4.5 Valg og gerrymandering	30
4.6 Historiebruk	31
4.7 Annen relevant referanselitteratur.....	31
5 Identifikasjon av Terence O’Neills synspunkter på sin egen statsministerperiode	32
6 Dypere kontekstualisering og sentrale ideer	38
6.1 Borgerrettsbevegelsen	38
6.1.1 Campaign for Social Justice	38
6.1.2 NICRA og Derry-marsjen	40

6.1.3 Ulster at the Crossroads	43
6.1.4 People's Democracy og nyttårsmarsjen i januar 1969	44
6.2 Second University	45
6.3 Assimilerende unionisme	47
6.4 Hva gikk galt for Terence O'Neill?	47
7 Konklusjon og avslutning	49
Referanselitteratur:	50
Empiriske referanser:	52
Vedlegg	53

Forkortelser/symboler

Det Forente Kongeriket: Staten bestående av England, Wales, Skottland og Nord-Irland

Storbritannia: Øya bestående av England Wales og Skottland

UUP: Ulster Unionist Party, ofte referert til som Unionistpartiet i denne teksten

Unionisme/unionist: Tilhengere av unionisme ønsker at Nord-Irland fortsatt skal være en del av Det Forente Kongeriket. En tilhenger av unionismen kalles unionist.

Nasjonalisme/nasjonalist: Tilhengere av nasjonalisme ønsker én forent stat på den irske øya. En tilhenger av nasjonalisme kalles nasjonalist.

CSJ: Campaign for Social Justice

NICRA: Northern Ireland Civil Rights Association

PD: People's Democracy

CDU: Campaign for Democracy in Ulster

RUC: Royal Ulster Constabulary

DHAC: Derry Housing Action Committee

HCL: Homeless Citizens' League

UVF: Ulster Volunteer Force

1 Innledning

Denne oppgaven skal analysere framstillingen av statsministerperioden til den tidligere nordirske statsministeren Terence O'Neill, slik han selv framstiller den i sin egen selvbiografi. Han var statsminister fra 25. mars 1963-1. mai 1969.

Konflikten i Nord-Irland, også kjent som «The Troubles», er gjerne definert som en periode i Nord-Irland sin historie fra andre halvdel av 60-tallet og fram til langfredagsavtalen fra 1998. I denne perioden ble nærmere 4000 drept, i et land med en befolkning på om lag 1,5 millioner. Hadde man hatt en tilsvarende drapsrate i hele Det Forente Kongeriket, hadde man hatt over 100 000 drepte, mens i USA ville tallet vært på 500 000 (O'Leary, 2019a, s. 37). O'Neill-årene kan på mange måter sies å være opptakten til denne konflikten.

Like før denne konflikten virkelig tiltok i styrke, holdt den daværende statsministeren i Nord-Irland, Terence O'Neill, en TV-sendt tale til folket. Talen er kjent som «Ulster at the crossroads», og ble holdt i desember 1968. Talen ble holdt i en periode hvor volden økte betraktelig i området, og O'Neill sa at Nord-Irland var ved et veiskille. O'Neill ble utnevnt til statsminister i mars 1963. Gjennom en forsonende retorikk, i sin periode som statsminister, forsøkte O'Neill å nærme seg den katolske minoriteten i Nord-Irland. Denne masteroppgave ønsker å undersøke O'Neill-perioden mellom mars 1963-mai 1969. Med utgangspunkt i Terence O'Neills selvbiografi, ønsker jeg å analysere O'Neills framstillinger av sin egen statsministerperiode, samt undersøke disse opp imot et utvalg av arkivkilder og sekundærlitteratur.

Konfliktbildet i Nord-Irland har røtter godt over 400 år tilbake i tid, det vil si lenge før Nord-Irland ble en politisk realitet ved delingen av Irland. Dette er et viktig bakteppe for den perioden oppgaven skal undersøke, og derfor vil jeg også kort beskrive og oppsummere det historiske bakteppet for tidsperioden jeg skal undersøke i oppgaven. Jeg vil også nærmere begrunne tidsavgrensningen senere i innledningen, men også ytterligere senere i oppgaven.

1.1 Problemstilling

Masteroppgavens problemstilling og overordnede tittel er følgende: *En analyse av Terence O'Neills selvbiografi og hans framstilling og forståelse av sin egen statsministerperiode.* Gjennom selvbiografien ønsker jeg å først identifisere hvilke forståelser og framstillinger O'Neill selv har av sin egen statsministerperiode. Dette blir dermed mitt første forskningsspørsmål, som videre danner grunnlaget for første del av analysen i denne oppgaven. Dette forskningsspørsmålet er et deskriptivt kartleggingsspørsmål, som igjen danner grunnlaget for det andre forskningsspørsmålet. Jeg ønsker å finne ut hvordan O'Neills forståelser, hans vektlegginger og eventuelle undervurderinger av relevante faktorer under hans egen statsministerperiode kan forstås. For å få svar på dette vil jeg ta utgangspunkt i framstillingene og forståelsene som kommer fram i selvbiografien, og analysere de i lys av utvalgte hendelser og faktorer. Forskningsøkonomiske hensyn, det vil si oppgavens tilmålte omfang og tematikkens iboende kompleksitet, har gjort det nødvendig å foreta et utvalg av sentrale faktorer og hendelser fra statsministerperioden. I arbeidet med det første forskningsspørsmålet vil selvbiografien til Terence O'Neill være den viktigste kilden. I arbeidet med det andre forskningsspørsmålet vil utvalgte digitalt tilgjengelige kilder fra arkiver også kilder som benyttes i analysen av selvbiografien. Et utvalg sentrale

faglitterære verk som omtaler O'Neill-perioden vil også være referanselitteratur som benyttes i analysene. Begge disse utvalgene beskrives mer konkret senere.

1.2 Avgrensning av analyseperiode

Oppgaven er avgrenset til å omhandle Terence O'Neill sin statsministerperiode. Den varte fra mars 1963-mai 1969. Denne perioden var en svært innholdsrik periode i nordirsk historie. I perioden er det mange hendelser og begivenheter som kunne vært relevante for denne oppgaven, mens det er flere begivenheter som ikke er like relevante.

Perioden O'Neill var statsminister var, som skrevet, svært innholdsrik. Det var en periode hvor uroen i Nord-Irland blusset opp, og det er bred enighet faglig om at konflikten kjent som «The Troubles» ble utløst mens Terence O'Neill var statsminister, selv om noen også hevder at konflikten ikke virkelig startet før august 1969, når britiske styrker ble satt ut i gatene i Nord-Irland (Feeney, 2014, s. 7). Selv om denne oppgaven handler spesifikt om perioden Terence O'Neill var statsminister fra mars 1963-mai 1969, kommer jeg likevel ikke unna å skrive noen sider om forhistorien. Bakgrunnen for den uroen som blusset opp i Nord-Irland på 1960-tallet har røtter mange hundre år tilbake i tid. For å forstå perioden 1963-1969, og for å forstå den uroen som blusset opp mens O'Neill var statsminister, er det nødvendig å ha en grunnleggende forståelse for den historiske konteksten. Denne vil bli fylligere beskrevet i et eget underkapittel om den realhistoriske bakgrunnen. Det vil si at oppgavens analyseperiode er avgrenset til en periode på 6 år, men den historiske bakgrunnen for perioden er vesentlig lengre.

1.3 Empiri

I dette kapitlet beskrives det empiriske grunnlaget for denne oppgaven kort. Den mest sentrale empiriske kilden i denne oppgaven vil være *The Autobiography of Terence O'Neill* fra 1972. Hele selvbiografien er relevant for denne oppgaven. Kapitlene som handler om tiden før han ble statsminister er viktig for konteksten, mens kapitlene som spesifikt handler om tiden som statsminister er viktig for å kunne få svar på særlig det første forskningsspørsmålet mitt. I tillegg er det noen kapitler som handler om tiden etter han var statsminister, hvor han reflekterer over sin egen gjerning. Denne vil danne grunnlaget for analysen, ettersom jeg ønsker å analysere O'Neills framstillinger og synspunkt opp mot utvalgte hendelser og faktorer. Den andre empirien jeg baserer oppgaven på er et utvalgt av digitaliserte, arkiverte kilder som er hentet ut fra Conflict Archive on the Internet (CAIN). CAIN er en offentlig tilgjengelig arkivbase, med over 24 000 referanser og artikler til hele Nord-Irlands historie fra middelalderen og fram til rundt 1998. Jeg har snevret meg inn til O'Neill-perioden, og har gjort et utvalgt av arkivkilder basert på utvalgte faktorer og hendelser i perioden. Blant disse er for eksempel hendelser knyttet til borgerrettsbevegelsen valgt ut. Eksempler på utvalgte arkiverte kilder er for eksempel publikasjonene til Campaign for Social Justice (CSJ), som var en sentral aktør i borgerrettsbevegelsen. I tillegg er Terence O'Neill sin tale *Ulster at the crossroads* en annen viktig kilde som vil bli brukt som empiri. Disse digitaliserte kildene, sammen med sekundærlitteraturen, skal være med på å belyse og å gi svar på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål. En enkel oversikt over den andre empirien finnes i vedleggene til oppgaven, og en mer utfyllende beskrivelse av empirien vil komme i form av et eget kapittel senere i oppgaven.

1.4 Sentral referanselitteratur

Ettersom oppgaven skal studere O'Neills statsministerperiode, vil også store deler av referanselitteraturen omhandle den samme perioden. Det er likevel noen unntak fra dette. Det ene er referanselitteratur som er brukt som sekundærkilder for å kunne framstille nødvendig bakgrunnskontekst. Det vil si sentrale forhold før 1963, som antas å ha lagt føringer for situasjonen i denne oppgavens analyseperiode. Det andre unntaket er faglitteratur som har metodisk og vitenskapsteoretisk relevans. Det tredje unntaket er faglitteratur som på utvalgte områder tilbyr teoretiske eller teorilignende forståelsesrammer. Det finnes en overveldende mengde faglitteratur som omhandler både forhistorien og O'Neill-perioden. De sentrale verkene og tekstene som min oppgave bygger på om både forhistorien og O'Neill-perioden vil presenteres i kapitlet sentral referanselitteratur. Av verker jeg vil presentere her i innledningen, vil jeg særlig trekke fram Brendan O'Learys verker, spesielt *A treatise on Northern Ireland* fra 2019, som er et av de mest omfattende og oppdaterte verkene på nordirsk historie. I tillegg vil jeg også nevne verkene til Marc Mulholland, som har skrevet flere verker som omhandler nordirsk historie, men også som særlig omtaler O'Neill-perioden på 1960-tallet. Michael Farrell, som var en kjent borgerrettsaktivist på slutten av 60-tallet, er også referert til gjentatte ganger i oppgaven, gjennom hans verk, *Northern Ireland: The Orange State*.

1.5 Metode og vitenskapsteoretisk orientering

For å finne svar på problemstillingen og forskningsspørsmålene vil jeg gjennomføre en kvalitativ tekstanalyse med innslag av idéanalyse. Jeg er ikke ute etter å forklare, men å tilegne forståelse, gjennom å fortolke historien. Dette gjør at jeg har en hermeneutisk inngang til forskningsprosessen, som igjen fører til at jeg ikke går inn på strenge samfunnsvitenskapelige årsaksforklaringer. Jeg skal analysere sentrale sider ved O'Neill sin selvbiografi. Første steg er å finne ut den grunnleggende betydningen av de relevante delene av selvbiografien. Dette er kartleggingsarbeidet, jf. første forskningsspørsmål. Etter det skal jeg bruke arkivempiri og den faglige referanselitteraturen til å analysere meg fram til sekundærbetydningen av O'Neills selvbiografi ved å drøfte fremstillinger, forståelser, vektlegginger og eventuelle «blanke» omtalefelter.

1.6 Relevans for samfunnsfaget

I dette avsnittet ønsker jeg å begrunne hvorfor denne masteroppgaven er relevant for samfunnsfaget i skolen. Konflikten i Nord-Irland er en etnisk konflikt, noe som oppgaven vil komme innpå senere. I tillegg er det også en konflikt som har skjedd i nyere tid, i et område som ligner på Norge på flere områder. Et av kompetansemålene etter 10. trinn i læreplanen for samfunnsfag er at elevene skal kunne gjøre rede for årsaker til og konsekvenser av sentrale historiske og nåtidige konflikter (Kunnskapsdepartementet, 2019). Under kjerneelementet «Demokrati og medborgerskap» legges det vekt på elevers kjennskap til og kunnskap om konflikter, og hvordan disse har oppstått og blitt håndtert (Kunnskapsdepartementet, 2019). Konflikten i Nord-Irland er et eksempel på en konflikt som kunne vært relevant for undervisning i samfunnsfag. Den nye læreplanen har som mål at både læreren og eleven skal stå friere til å velge hva man skal fordype seg i.

1.7 Oppgavens oppbygning og struktur

Oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål, empiri, typer av referanselitteratur og grunnleggende metodevalg er nå kort presentert. Videre vil jeg presentere oppgavens overordnede struktur.

Kapittel 2 er empirikapitlet. Her vil jeg presentere den mest sentrale empirien i oppgaven. Jeg har allerede nevnt noen av disse i innledningen. I empirikapitlet vil jeg grunngi utvalget av arkivkilder, samt en egen grunngivelse for de hendelsene og aktørene jeg har lagt til grunn for analysene. En grundigere presentasjon av selvbiografien til Terence O'Neill hører også hjemme i empirikapitlet.

Det tredje kapitlet er metodekapitlet som vil beskrive den metodiske inngangen til analysen. Som nevnt tidligere er dette en kvalitativ oppgave, hvor hovedvekten er på en tradisjonell kvalitativ tekstanalyse, med innslag av idéanalyse. Metodekapitlet vil ha et avsnitt som beskriver begge metodene mer utfyllende. I tillegg vil metodekapitlet ha omtale reliabilitet og bekreftbarhet. Etersom analysen også vil bære preg av hermeneutikk, vil jeg ha et avsnitt som omhandler hermeneutisk skrivning.

Videre i kapittel 4 vil jeg presentere sentral referanselitteratur som er relevant for oppgaven, slik det er beskrevet tidligere i innledningen. Her vil det teoretiske rammeverket legges fram, og jeg vil presentere ulike sentrale aktører som er relevante for oppgaven. I dette kapitlet vil jeg også presentere Terence O'Neills liv før han ble statsminister i 1963.

Analysekapitlene i denne oppgaven er kapittel 5 og 6. Jeg har valgt å dele analysen i to, med bakgrunn i forskningsspørsmålene. Kapittel 5 vil ligge tett inntil O'Neills selvbiografi, og har som mål å identifisere O'Neills framstillinger og forståelser av sin egen statsministerperiode. Kapittel 6 vil ta utgangspunkt i de framstillingene som kommer fram i kapittel 5, og vil med hjelp av arkivkilder og annen sekundærlitteratur analysere O'Neills framstillinger opp mot utvalgte hendelser og faktorer. Et eksempel på en slik faktor er borgerrettsbevegelsen, som var svært sentral deler av O'Neills statsministerperiode.

I det avsluttende kapittel 7 vil jeg kort rekapitulere problemstillingen og forskningsspørsmålene, empirien og metoden før jeg gir et sammendrag av studiens sentrale funn og konklusjoner. Her vil jeg også kort reflektere rundt kvaliteten på forskningen.

I oppgaven følger tre vedlegg. Alle tre er tabeller, som kort beskriver det empiriske utvalget mitt. Tabellene er sortert i ulike faktorer og kategorier.

2 Empiri og sentral forskningslitteratur

Det empiriske utvalget i denne oppgaven er tredelt. Jeg tar utgangspunkt i selvbiografien til Terence O'Neill. Dermed er selvbiografien den mest sentrale empiriske kilden for denne oppgaven. I tillegg til selvbiografien, har jeg hentet ut arkivmateriale fra Conflict Archive on the Internet (CAIN) som kan kategoriseres som primærkilder. Videre vil jeg trekke fram, sammen med primærkildene, en del sentral referanselitteratur som empirisk grunnlag for denne oppgaven. Jeg vil kort skildre den mest sentrale referanselitteraturen som blir brukt som empirisk grunnlag senere i kapitlet.

2.1 Omfang

I arbeidet med å finne et godt empirisk utvalg, har jeg i tillegg til å jobbe med O'Neills selvbiografi, vært i Conflict Archive on the Internet (CAIN) for å lete etter empirisk materiale til analysen. CAIN er en offentlig tilgjengelig arkivbase, med over 24 000 referanser og artikler til konflikten i Nord-Irland. Oppgavens omfang gjør at jeg har måtte gjøre et sterkt begrenset utvalg av primærkilder. I CAIN har jeg snevret meg inn til tidsperioden mars 1963-mai 1969, og foretatt et utvalg av primærkilder fra denne perioden, som kan knyttes til utvalgte faktorer som jeg ønsker å analysere opp imot O'Neills framstillinger. Den andre typen empiri jeg bruker, er et utvalg av sentral referanselitteratur. Det finnes store mengder referanselitteratur om Nord-Irland og O'Neills statsministerperiode, så det har vært viktig å gjøre et nøye utvalg referanselitteratur som kan knyttes til perioden. Empirien som kommer fra sentral referanselitteratur, skal omhandle den eksakte perioden jeg undersøker. Annen litteratur, som blant annet omhandler det historiske bakteppet hører altså ikke hjemme i denne delen av oppgaven.

I et så stort datamateriale har det vært sentralt å velge noen inkluderingskriterier for hvilke empiriske kilder som er relevante for oppgaven. Først og fremst må det empiriske materialet være fra eller omhandle Terence O'Neill sin statsministerperiode fra mars 1963-mai 1969. Empirien må også være relevant for problemstillingen og de forskningsspørsmålene denne oppgaven baserer seg på. Alle primærkilder og sentral referanselitteratur som ikke er fra eller omhandler Terence O'Neills statsministerperiode mars 1963-mai 1969, er følgelig ekskludert fra datamaterialet. Unntaket er referanselitteratur på den historiske bakgrunnen for perioden jeg analyserer. I perioden var det flere begivenheter i nordirsk politikk som man finner primærkilder på, som ikke er relevante for denne masteroppgaven. Mange av arkivkildene som ligger på CAIN fra perioden, omhandler hendelser både av større og mindre betydning for denne masteroppgaven.

2.2 Utvalg av ulike hendelser og faktorer

Av hensyn til oppgavens omfang, har jeg vært nødt til å gjøre et utvalg av faktorer. Det er disse faktorene som skal analyseres i lys av framstillingene som O'Neill kommer med i sin selvbiografi. Dette er faktorer som er sentrale i perioden, og som har hatt stor betydning for hvordan konflikten har gått for seg. Dette er naturligvis et utvalg av ulike faktorer, og det er mange andre som også kunne vært relevante til denne oppgaven. Likevel, så er oppgaven av et sånt omfang, at jeg må ha gjort et strengt nøye utvalg av ulike faktorer og primærkilder knyttet til disse. Utvalget er gjort på bakgrunn av

vurderinger på faktorenes og hendelsenes historiske signifikans. I tillegg må det også ha vært mulig å finne empirisk materiale og referanselitteratur på disse.

Empirien vil være knyttet til følgende sentrale faktorer og kategorier:

1. Terence O'Neill framstillinger av sin egen statsministerperiode.

Herunder følger:

- 1.1 Borgerrettsbevegelsen fra 1964-1969. Herunder Campaign for Social Justice (CSJ), Northern Ireland Civil Rights Association (NICRA) og People's Democracy (PD). Her er også Derry-marsjen den 5. oktober 1968 og marsjen fra Belfast til Derry 1-4. januar 1969 hendelser som vil bli analysert opp mot O'Neills framstillinger
- 1.2 Avgjørelsen om nytt universitet i Nord-Irland i 1965

Jeg vil videre i kapitlet redegjøre for mitt empiriske utvalg knyttet til alle disse utvalgte kategoriene. Det må også nevnes at ingen av disse tre kategoriene er uavhengige av hverandre, men jeg vil tydeliggjøre at kategori 1.1 og 1.2 er underkategorier av O'Neills framstillinger. Dermed vil en del av de primærkildene, som ligger til grunn for analysen, falle inn under flere av kategoriene. Det samme vil gjelde referanselitteraturen knyttet til disse. De utvalgte primærkildene til denne oppgaven kommer fram i en tabell som ligger som vedlegg til denne oppgaven.

2.3 Utvalg av empirisk referanselitteratur

I denne delen vil jeg presentere den mest sentrale empiriske referanselitteraturen. Det er igjen viktig å understreke at det empiriske utvalget må være knyttet til O'Neills statsministerperiode fra mars 1963-mai 1969. Det vil heller ikke være rom for å presentere all referanselitteratur som vil bli brukt empirisk. Her vil jeg kun presentere noe av den referanselitteraturen, og dens forfattere, som blir hyppigst brukt og som er sentral i oppgaven. Det vil også bli brukt andre referanser, men disse er ikke hyppig nok brukt eller sentrale nok til at det er hensiktsmessig å presentere dem i dette kapitlet.

A treatise on Northern Ireland av Brendan O'Leary er referert til flere steder i oppgaven. Verket er utgitt i tre bind, og det er første og andre bind jeg vil referere til i denne oppgaven. Verket er en av de mest omfattende sammenstillingene av nordirsk historie. Forfatteren Brendan O'Leary er en irsk statsviter, som har skrevet flere verk om konflikten i Nord-Irland. Hans verker er svært anerkjente. Bøkene har jeg vurdert som viktige passeringpunkt, i og med at bøkene er i så stor grad detaljerte og omfattende, og dekker hele analyseperiode med mer.

Marc Mulholland har skrevet flere verk om Nord-Irland og Nord-Irlands historie. I denne oppgaven er Mulhollands verker rundt O'Neills statsministerperiode brukt ofte, og dermed også sentral i denne oppgaven. Marc Mulholland har skrevet flere bøker og artikler om Terence O'Neill. Her ønsker jeg å trekke fram boka *Terence O'Neill* fra 2013, som er en gjennomgang av O'Neills liv, både før og etter at han ble statsminister. I tillegg har Mulholland flere verker som omfatter Terence O'Neill sin statsministergjerning.

Northern Ireland: The Orange State har kapitler som er relevante å bruke i analysen. Spesielt kapittel ti, som omhandler perioden 1960-1969 er særlig relevant å ta med. Den er skrevet av Michael Farrell, som var en kjent lederskikkelse i borgerrettsorganisasjonen

«People's Democracy», som blant annet sto bak marsjen fra Belfast til Derry i 1969. Michael Farrell blir dermed et sentralt tidsvitne. *Northern Ireland: The Orange State* er referert til i flere av de andre referanse-kildene jeg bruker i denne oppgaven, og dermed har jeg vurdert den som en sentral empirisk referanse. I likhet med bøkene til O'Leary, er også Michael Farrells verk en grundig gjennomgang av analyseperioden, men også i hele perioden fra 1921-1969.

2.4 Utvalg av primærkilder

I tillegg til selvbiografien til Terence O'Neill, har jeg hentet primærkilder fra Conflict Archive on the Internet (CAIN). CAIN ble kort presentert tidligere i kapitlet.

2.4.1 Terence O'Neill og den nordirske regjeringen

Selvbiografien til Terence O'Neill ble gitt ut i 1972, om lag tre år etter han gikk av som statsminister. O'Neill skriver selv i forordet at han startet i januar 1971 med å skrive boka. Han gikk av som statsminister 1. mai 1969. Boka er strukturert kronologisk. I boka skildrer O'Neill hele livshistorien sin fra han ble født, og fram til tiden etter han gikk av som statsminister. De fem første kapitlene handler om tiden før han ble statsminister, mens kapitler 6-12 handler om statsministerperioden. I de to siste kapitlene skriver O'Neill om tiden etter han gikk av som statsminister. Samtidig kommer han med en del refleksjoner rundt situasjonen Nord-Irland var i da han skrev boka. Framstillingene som jeg identifiserer fra O'Neills selvbiografi, vil være det som legger grunnlaget for arbeidet med de utvalgte faktorene i analysekapitlene. I tillegg er flere taler fra O'Neill valgt ut som empirisk materiale, blant annet *Ulster at the Crossroads*, en TV-sendt tale som ble holdt av Terence O'Neill i slutten av 1968. *Ulster at the Crossroads* var en tale statsministeren hadde til det nordirske folk, hvor han forsøkte å nå ut bredt, både til borgerrettsbevegelsen, men også til moderate unionister. Av andre primærkilder jeg analyserer, har jeg blant annet valgt ut dokumenter som omhandler den nordirske regjeringens handlinger i forbindelse med de ulike borgerrettsmarsjene. Disse dokumentene vil naturligvis falle inn under både denne kategorien, og kategorien som omhandler borgerrettsbevegelsen. Referater og skriv fra møter innad i regjeringen, i tillegg til taler og utspill fra O'Neill selv og ministrene hans er også inkludert her.

2.4.2 Borgerrettsbevegelsen

Jeg har valgt å bruke flere av publikasjonene fra Campaign for Social Justice (CSJ) i analysene av selvbiografien. Bakgrunnen og betydningen av CSJ sitt arbeid vil bli beskrevet kort i kapittel 4, og vil bli ytterligere kommentert i kapittel 6. Et eksempel på publikasjoner fra CSJ er blant annet *One Man No Vote* som beskriver diskriminering mot den katolske minoriteten fra de styrende unionistene, spesielt knyttet til valg i Londonderry. Jeg har også valgt å ta med dokumenter som er knyttet til borgerrettsmarsjen i Derry den 5. oktober 1968, en dato som av flere, blant andre CAIN, hevdes å være starten på «The Troubles». Marsjen ble initiert og arrangert av Northern Ireland Civil Rights Association (NICRA), og jeg har valgt ut en rekke dokumenter som kan knyttes til hendelsene denne dagen. Blant annet dokumenter som beskriver hvordan tre parlamentsmedlemmer fra London, som var til stede under marsjen, opplevde hendelsene 5. oktober, og hvordan politiet og myndighetene opplevde hendelsene samme dagen. Den siste av de store borgerretts-hendelsene jeg skal analysere, er borgerrettsmarsjen fra Belfast til Derry 1-4. januar i 1969. Borgerrettsmarsjen kom like etter at O'Neill-regjeringen hadde presentert en rekke reformer, som var like etter O'Neills tale, *Ulster at the Crossroads*.

2.4.3 Avgjørelsen om det nye universitet i Nord-Irland i 1965

Avgjørelsen om å plassere et nytt universitet i Nord-Irland til Coleraine framfor å plassere det i Derry, var en svært symboltung hendelse. Dette var bare to år inn i O'Neills statsministerperiode, og avgjørelsen vakte sterke reaksjoner hos den katolske minoriteten. Det faktum at saken var svært symbolsk, samtidig som O'Neill heller ikke nevner avgjørelsen i selvbiografien sin, er grunnen for at jeg har valgt ut denne hendelsen til nærmere analyse. På CAIN finnes det flere primærkilder som beskriver hva som skjedde i forbindelse med plasseringen av det nye universitetet, samt hvilke argumenter som ble brukt på begge sidene. Jeg har gjort et utvalg av kilder, både fra sentrale personer og politikere i Derry, men også fra den nordirske regjeringen. Lockwood-rapporten som kom i slutten av 1964, som anbefalte å legge det nye universitetet til Coleraine, er også et sentralt dokument. Den vil ikke bli analysert i sin helhet, men den ligger som et grunnlag og et bakteppe for analysen i forbindelse med denne hendelsen.

3 Metode

I dette kapitlet vil jeg presentere metoden jeg har brukt for å finne svar på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål og indikere hvordan oppgaven kan plasseres vitenskapsteoretisk. Denne oppgaven tar utgangspunkt i en selvbiografi, og metoden jeg har valgt for å besvare problemstillingen er derfor tekstanalyse. Denne oppgaven skal først forsøke å identifisere Terence O'Neills framstilling av sin egen statsministerperiode, før jeg vil analysere framstillingene opp imot utvalgte punkter fra realhistorien, representert ved arkivkilder.

Dette kapitlet vil først beskrive hva kvalitativ tekstanalyse er, herunder med spesielt vekt på idéanalyse som metode. Som en forlengelse av dette, har jeg skrevet et underkapittel om hermeneutikk, som også er relevant i forbindelse med en idéanalytisk tekstanalyse. Til slutt har jeg med et underkapittel om forskningens kvalitet, herunder begreper som validitet og bekreftbarhet, samt refleksjoner rundt min egen rolle som forsker.

3.1 Kvalitativ tekstanalyse

Tekstanalyse er et stort felt og begrenser seg ikke bare til én enkelt metode. Tekstanalytiske metoder i dette tilfellet handler om å analysere foreliggende tekster som er skrevet for andre formål enn forskning (Edgren et al., 2021, s. 150). I denne oppgaven tar jeg utgangspunkt i en selvbiografi som empiri, som helt klart kan sies å være skrevet for andre formål enn forskning. I tillegg støtter jeg meg på arkivkilder og sekundærkilder, i dette tilfellet faglitteratur. Jeg skal først identifisere O'Neills framstilling av sin egen statsministerperiode, før jeg skal analysere framstillingen opp imot realhistorien representert ved arkivempirien og faglitteraturen. Det er flere måter å gjennomføre en tekstanalyse på. I denne oppgaven vil det finnes innslag av idéanalyse, noe jeg vil redegjøre for under.

Bratberg (2017) skriver at idéanalyse er relevant for alle forskningsspørsmål hvor aktører, oppfatninger og beslutninger er involvert (s. 67). I tillegg avgrenses idéanalysen til å være en kvalitativ analyse av ideers tilstedeværelse i tekst, der fortolkning er en vesentlig side ved analysen (Bratberg, 2017, s. 67). Idéanalysen, som andre kvalitative metoder, har ikke som mål å tallfeste, men heller å fange opp og klassifisere vesentlige elementer i teksten, hvor man i fortolkningen av teksten går bakenfor testen for å få tak på det underliggende (Bratberg, 2017, s. 68). Dette er relevant for min oppgave ettersom jeg skal finne og identifisere synspunkt i en selvbiografi, for deretter å analysere den i lys av det realhistoriske og i lys av faglitteraturen. Da vil man se hvordan framstillingene sammenfaller med den realhistoriske virkeligheten, og man vil kunne se hva som underkommuniseres og hva som legges vekt på. Idéanalysen er opptatt av hvilke ideer aktører bærer, slik at man kan kartlegge disse slik at de kan bidra til å forstå retningsvalg (Bratberg, 2017, s. 70). Bratberg (2017) skriver av idéanalyse kan innrettes mot individuelt lederskap, ettersom ideer kan være både av individuell og kollektiv karakter (s. 72). Ideer utgjør grunnlaget for måten vi betrakter verden rundt oss, og dermed styrer de også holdninger og handlinger (Bratberg, 2017, s. 72). Dette er relevant i studiet av hvilke vurderinger og tanker O'Neill selv gjør seg rundt sin egen statsministerperiode i selvbiografien. Analysen skal fange opp og filtrere ideer fra sammenhengende tekst (Bratberg, 2017, s. 74). Man må kunne vurdere teksten ut fra den sammenheng og opphavsperson den er knyttet til (Bratberg, 2017, s. 75). Kartlegging av teksters innhold kan være et første steg i en idéanalyse, før man går videre med analysen (Bratberg, 2017, s. 75). Dette vises også gjennom mine

forsknings spørsmål, hvor det første spørsmålet er et kartleggings spørsmål. Det er også grunnen til at jeg har valgt å dele analysen i to, der hvor første del går til å identifisere framstillinger fra O'Neills selvbiografi, mens jeg i andre del analyserer framstillingene opp imot utvalgte faktorer fra realhistorien. Det er også i andre del av analysen at arkivkildene vil bli brukt.

3.2 Hermeneutikk

Innenfor hermeneutikken er fortolkning og forståelse to sentrale begreper, og den er gjerne knyttet til tekster, hvilket gjør hermeneutikk til humanioras særegne metode (Myhre, 2014, s. 18). Hermeneutikken omhandler forholdet mellom helhet og del, tekst og kontekst, samt forholdet mellom tekst og leser (Myhre, 2014, s.19). I denne masteroppgaven har jeg arbeidet hermeneutisk i arbeidet med forståelse og fortolkning av tekst. Jeg forsøker ikke å komme med strenge årsaksforklaringer i teksten – at det ene fører til det andre – men jeg prøver heller på å fortolke historien for å skape forståelse. Dette er i tråd med hva Myhre (2014) skriver. Han skriver at hermeneutikk handler om å forstå og at man ikke skal felle en dom, altså at man nødvendigvis ikke komme med en forklaring eller konklusjon (s. 19). Gilje (2019) skriver at hermeneutikken er den som klargjør hvorfor folk handler som de gjør og å vise fram meningen eller intensjonen som kommer til uttrykk i ulike handlingsuttrykk (s. 11).

Historie handler blant annet om perspektiver. En historiker har sine utfordringer med utvalg, sammenstilling og tolkning av kilder (Bratberg, 2017, s. 160). Dette kan også sees i sammenheng med hermeneutikken, som handler om forståelse og fortolkning. I historiefaglig tekstanalyse har det verdi å komme til kildene, og primærkilder er det nærmeste en forsker vil komme i direkte kontakt med fortiden man ønsker å fange essensen av (Bratberg, 2017, s. 164). Primærkilder vil også kunne brukes som bevismateriale (Bratberg, 2017, s. 165). Terence O'Neill sin selvbiografi er uten tvil en primærkilde i denne oppgaven. I tillegg er arkiverte dokumenter fra CAIN også å anse som primærdokumenter. Eksempel på dette er publikasjoner og regjeringsnotater. Hvilke av disse som blir brukt er presisert i empirikapitlet, samt videre beskrevet i vedleggene til oppgaven.

3.3 Innsamling og analyse

Datainnsamlingen for denne oppgaven har bestått i å innhente arkivkilder fra Conflict Archive on the Internet (CAIN), som allerede er beskrevet tidligere i oppgaven. I tillegg har jeg aktivt brukt Terence O'Neill sin selvbiografi aktivt, og hans framstillinger i den, som jeg har identifisert, og brukt som grunnlag i analysen, kan også anses å være data.

3.4 Kvalitet

Det er viktig å reflektere rundt begrep som validitet, reliabilitet og bekreftbarhet. For å starte med bekreftbarhet, så handler det om at funnene mine er et resultat av forskning, og ikke subjektive holdninger, samt at de samme funnene kan bekreftes av andre gjennom lignende undersøkelser (Johannessen et al., 2016, s. 232). Det handler altså i hvilken grad andre forskere kan gjennomføre samme undersøkelse som det jeg har gjort, og komme fram til et tilnærmet likt resultat. Validitet kan måles i både intern og ekstern validitet, og handler om troverdigheten og overførbarheten. Validitet i denne oppgaven handler i hvilken grad mine framgangsmåter og funn reflekterer formålet med studien og reflekterer virkeligheten (Johannessen et al., 2016, s. 230). I denne oppgaven søker jeg forståelse for Terence O'Neills framstilling av sin egen statsministerperiode gjennom å

analysere hans egen selvbiografi. Det er verdt å stille spørsmål om i hvor stor grad resultatet i denne undersøkelsen vil kunne overføres til andre lignende prosjekter.

I et forskningsprosjekt må man kunne reflektere over sin egen posisjon som forsker. I all forskning er det noen forskningsetiske prinsipper en må forsøke å strekke seg etter. Fullstendig objektivitet vil man aldri greie å oppnå, slik som Folkenborg (2022) slår fast, når han skriver at det er umulig med absolutt sannferdige og objektive framstillinger av historien (s. 16). Jeg har likevel forsøkt å unngå subjektivitet i oppgaven. Et annet moment jeg har vært bevisst på er utvelgelsen av kilder. Jeg har forsøkt å velge ut et bredt utvalg av kilder, som belyser flere sider av samme problematikk. Det finnes et enormt kildemateriale på Terence O'Neill sin statsministerperiode, og disse har flere ulike innfallsvinkler. Det har vært viktig for meg å finne et bredt, men godt kildemateriale. Jeg har vært bevisst på at mine valg kunne påvirke resultatene, og dermed har jeg måttet være bevisst på min egen refleksivitet og posisjonalitet (Gleiss & Sæther, 2021, s. 49).

Hensikten med metodekapitlet er at leseren skal se hvordan jeg har gått fram i arbeidet med problemstillingen og forskningsspørsmålene. Det er også i metodekapitlet jeg skal begrunne valgene mine, og det blir leserens oppgave å se om mine valg har styrket oppgavens kvalitet eller ikke.

4 Sentral referanselitteratur, perspektiver og aktørlandskap

I dette kapitlet skal jeg først presentere den realhistoriske bakgrunnen for perioden jeg undersøker. Dette er begrunnet i innledningen, og vil bli ytterligere begrunnet i neste underkapittel. Deretter følger en presentasjon av sentrale aktører fra O'Neills statsministerperiode, blant annet en presentasjon av Terence O'Neills liv fram til han ble statsminister. Videre følger en presentasjon og en gjennomgang av litteratur som tilbyr teoretiske eller teorilignende forståelsesrammer. Begreper som hegemonisk kontroll og gerryndering blir redegjort for. Helt til slutt i kapitlet følger en redegjørelse for bruk av selvbiografier som kilde.

4.1 Realhistorisk bakgrunn

Denne delen av litteraturkapitlet vil redegjøre for bakgrunnen for den historiske perioden denne masteroppgaven undersøker. Dersom man skal forstå O'Neills statsministerperiode fra mars 1963-mai 1969, så er det viktig å kjenne til bakgrunnen i korte trekk for å plassere perioden og konflikten inn i relevante kontekster. Gjennom denne delen av litteraturkapitlet ønsker jeg å få fram at hendelser langt tilbake i tid har stor betydning for den perioden denne oppgaven skal undersøke. Jeg vil først skrive kort om tiden fra 1500-tallet og fram til delingen av Irland i 1921. Deretter vil jeg gå nærmere inn på historien fra delingen og fram til 1963, da Terence O'Neill tok over som statsminister i Nord-Irland.

Konflikten om Nord-Irland kan trekkes mer enn 400 år tilbake i tid. Det er viktig å forstå at historien om Nord-Irland, og Irland, ikke kan sees på som en isolert historie. Historien henger tett sammen med historien til resten av de britiske øyene, og særlig England og Skottland (O'Leary, 2019a, s. 147). Det som vi i dag kjenner som Nord-Irland, består av seks «counties» eller gamle irske grevskap. Disse er Antrim, Armagh, Down, Fermanagh, Londonderry og Tyrone. Alle disse områdene lå i det som også kalles Ulster, som er den nordøstlige delen av den irske øya. I tillegg er Cavan, Donegal og Monaghan en del av den historiske provinsen Ulster, men disse ligger i Republikken Irland. Denne delen av Irland hadde lenge forbindelser med Skottland, som bidro til å beskytte provinsen fra den engelske kronen (Mulholland, 2020, s. 4). Det var etter reformasjonen på slutten av 1500-tallet at Skottlands beskyttelse av Ulster kom til en ende, og engelskmennene kom til øya i overgangen mellom 1500- og 1600-tallet (Mulholland, 2020, s. 4). Med den engelske erobringen kom også settlerne fra England og Skottland, som var protestanter (Mulholland, 2020, s. 5). Disse var med på å endre befolkningssammensetningen i provinsen.

Det at de protestantiske settlerne kom til Irland førte til at det ble gnisninger mellom de katolske, gæliske irene og de protestantiske settlerne fra England og Skottland. Et av de første virkelige sammenstøtene var i 1641, da katolikkene gikk til opprør og angrep mot de protestantiske settlerne. Dette førte til at minst 2000 protestantiske settlere ble drept av katolikker i løpet av kort tid i 1641 (O'Leary, 2019a, s. 172). Dette er en hendelse som satte dype spor hos protestantene, og 1641 er et år som vekker vonde minner hos protestantene (McMahon, 2011, s. 9). Denne hendelsen har for protestantene vært med på å rettferdiggjøre ulike handlinger, blant annet å innlemme Irland i Det Forente Kongeriket cirka 150 år senere (O'Leary, 2019a, s. 177).

Slutten av 1700-tallet og starten av 1800-tallet er også en svært sentral periode i irsk historie, som er relevant for en gjennomgang av bakgrunnskonteksten til konflikten i Nord-Irland. Etter et opprør, som ble slått ned, i 1798, ble parlamentet i Dublin oppløst, og Irland ble fra 1801 styrt fra Westminster (O'Leary, 2019a, s. 218). Hungersnøden i Irland, også kjent som «The Great Famine», varte fra 1846-1851 og er sett på som et vendepunkt for Irland under unionen med resten av Storbritannia (O'Leary, 2019a, s. 246). Dette var et resultat av at potetavlingene slo feil, samtidig som den britiske eksportpolitikken førte til at det ble mangel på mat. Det igjen førte til over en million dødsfall, samt at flere millioner emigrerte fra Irland. Befolkningen sank fra 8,5 millioner i 1845 til 6,5 millioner i 1851 (O'Leary, 2019a, s. 247). Dette er en av årsakene til den store irske diasporaen, blant annet i USA. Utover på 1870-tallet ble uavhengighet fra det Forente Kongeriket viktig for flere på den irske øya, og et parti for «Home Rule» ble etablert. Tilhengerne anså det ikke da som realistisk med full uavhengighet fra det Forente Kongeriket, men de ønsket seg indre selvstyre (Mulholland, 2020, s. 7). Dette gjorde at den britiske statsministeren Gladstone forsøkte å innføre «home rule» i Irland allerede tilbake i 1886 og i 1893, uten at det ble vedtatt og gjennomført. «Home Rule» ble særlig motarbeidet av protestanter i Nord-Irland, ettersom de mente at deres interesser best ble ivaretatt innad i det Forente Kongeriket (Mulholland, 2020, s. 10). Unionistene i nord var forberedt på flere forsøk på å innføre «home rule» i Irland, og ved starten av 1900-tallet organiserte de seg og væpnet seg opp, i tilfelle «home rule» ble innført. Unionistene hadde støtte fra det konservative partiet (Farrell, 1980, s. 19). I mars 1914 ble det igjen introdusert av det britiske parlamentet et forslag om «home rule» for Irland, og igjen var unionistene i nord sterke motstandere av dette. Forhandlingene om «home rule» ble satt på vent da første verdenskrig brøt ut i juli 1914, men frustrasjonen var fortsatt like stor i Irland (Farrell, 1980, s. 20). I april 1916 ble det gjort et forsøk fra en rekke republikanske grupper, blant annet støttet av Sinn Fein, på å etablere en irsk republikk (Farrell, 1980, s. 20). Dette var et forsøk på å utnytte den britiske hærens deltakelse i første verdenskrig, og kom som et resultat av at man hadde mistet troen på det britiske parlamentet (Farrell, 1980, s. 20). Opprøret er i dag kjent som påskeopprøret.

Etter første verdenskrig gjorde det irske uavhengighetspartiet Sinn Fein et brakvalg i Irland i 1918. Samtidig hadde man blitt enig om at forslaget om «home rule» ikke skulle gjelde for de seks grevskapene som man i dag kjenner som Nord-Irland (Farrell, 1980, s. 22). Dette var de seks grevskapene som hadde protestantisk flertall. I 1919 valgte Sinn Feins representanter å opprette et eget parlament, *Dáil Éireann*, i Dublin, for så å erklære Irland uavhengig (Mulholland, 2020, s. 12). Dette ble starten på den irske uavhengighetskrigen som varte i underkant av tre år. «Home Rule» ble innført som et resultat av *Government of Ireland Act 1920*. Denne loven ble vedtatt i desember 1920 delte Irland i to, og hadde som intensjon å opprette et eget parlament i både det protestantiske nord og det katolske sør (Mulholland, 2020, s. 12). Nord-Irland var nå blitt en politisk realitet fra 1921, selv om grensene først ble endelig fastsatt i 1925.

Nord-Irland var etablert på grunn av et ønske om å beholde så mye som mulig av Irland innad i det Forente Kongeriket (Mulholland, 2020, s. 14). Det var, som tidligere skrevet, etter ønske fra unionistene, som fryktet å bli underlagt katolsk styre fra Dublin. Protestantene hadde et solid flertall i Nord-Irland, og i 1926 talte den katolske minoriteten 33,5% i området (Mulholland, 2020, s. 15). I tillegg etablerte det unionistiske styret egne politistyrker, Royal Ulster Constabulary (RUC), som i stor grad var dominert av protestanter (O'Leary, 2019b, s. 36). Samme år ble også Special Powers

Act innført i Nord-Irland. Dette var en lov som åpnet for fengsling uten rettsak, basert på mistanker fra politimenn om planlegging av framtidige handlinger (O'Leary, 2019b, s. 42). Dette la grunnlaget for den unionistiske kontrollen i området. I det protestantiske Nord-Irland ble det fort vanskelig å være katolikk. Katolikker ble sett på som illojale, ettersom flere ikke anerkjente Nord-Irlands eksistens, og blant andre tidligere statsminister i Nord-Irland, Basil Brooke, oppfordret lojalister til å ikke ansette katolikker i sine bedrifter (McMahon, 2011, s. 40). Flertallsvalg i enmannskretser ble innført av den protestantiske regjeringen, og valgdistriktene ble tegnet om, slik at man sikret protestantisk flertall (McMahon, 2011, s. 40). Unionistpartiet hang tett sammen med Oransjeordenen, som var stiftet som en anti-katolsk bevegelse, og samtlige nordirske statsministere fra Unionistpartiet var medlemmer av denne (McMahon, 2011, s. 42). Mot slutten av 20-tallet hadde Unionistpartiet og protestantene tatt kontroll over Nord-Irland, og Nord-Irland hadde fått den formen som skulle vedvare i landet fram til 1969 (McMahon, 2011, s. 47). På 30-tallet opplevde man sporadisk vold i Nord-Irland. Den mest kjente episoden kom i 1934, da Oransjeordenen holdt sin årlige marsj den 12. juni. I Belfast endte marsjen med opptøyer som varte i tre uker etter at Oransjeordenen marsjerte gjennom katolske strøk i Belfast (McMahon, 2011, s. 53). Det samme problemet opplevde man også i O'Neills statsministerperiode, med marsjer som skapte stor frustrasjon og forargelse, og hvor man kan anta at organisasjoner, slik som Oransjeordenen, bevisst valgte å marsjere på steder der man visste det ville provosere. På samme måte blir lignende marsjer arrangert i Nord-Irland den dag i dag.

Regjeringen i Stormont forholdt seg lojal til den britiske regjeringen under andre verdenskrig, og flere nordirer deltok i kampene under krigen for Det Forente Kongeriket. Likevel var ikke Nord-Irland like rammet av krigen som resten av det Forente Kongeriket (McMahon, 2011, s. 64). I årene etter krigen ble flere velferdsreformer innført fra London, som også omfattet Nord-Irland (McMahon, 2011, s. 68). Velferdsreformene omfattet blant annet reformer innenfor helse og utdanning og skulle gjelde alle, også katolikker, selv om det møtte motstand hos blant annet statsminister Brooke. Tiden etter andre verdenskrig og fram til 1960-tallet var likevel rolig, i nordirsk kontekst, og katolikkene og protestantene levde forholdsvis fredelig sammen, politikken og maktforholdene til tross (McMahon, 2011, s. 74). Mellom 1956-1962 prøvde Irish Republican Army (IRA) på en grensekampanje, hvor de angrep flere forskjellige mål langs grensen mellom nord og sør. Grensekampanjen kan likevel sies å ikke ha vært særlig suksessfull, og IRA hadde liten støtte på begge sider av grensen (McMahon, 2011, s. 75). Basil Brooke, som hadde vært statsminister siden 1943, gikk av den 25. mars 1963, samme dag som Terence O'Neill tok over som statsminister.

4.2 Sentrale aktører i perioden mars 1963-mai 1969

Dette underkapitlet vil handle om de sentrale aktørene i perioden oppgaven skal analysere. Med sentrale aktører, menes det at de kan anses som reelle aktører av betydning i O'Neills statsministerperiode fra mars 1963-mai 1969. Et eksempel på en sentral aktør er for eksempel borgerrettsbevegelsen. IRA er et eksempel på en aktør, som er svært sentral i nordirsk historie, men som ikke er like sentral, nærmest ikke-eksisterende, i perioden som denne oppgaven undersøker. Den mest sentrale aktøren er likevel Terence O'Neill. Han vil jeg presentere grundig i dette underkapitlet med en biografisk gjennomgang av livet hans før han ble statsminister, samt en kort gjennomgang av han statsministergjerning.

Terence O'Neill.

Terence O'Neill ble født i London den 10. september 1914. Hans far var også politiker, og var valgt inn i Westminster på den tiden Terence O'Neill ble født. O'Neill selv beskriver at han var født inn i en unionistfamilie, og at flere av hans forgjengere hadde vært aktive unionister (O'Neill, 1972, s. 4). O'Neills første år besto av en oppvekst i London. Han skriver at familien hans hadde liten inntekt, men at de likevel hadde det bedre enn mange andre (O'Neill, 1972, s. 8). Dette er nok en kraftig underdrivelse av egen livssituasjon, ettersom O'Neill-familien var en høytstående familie, og var blant det øvre sjiktet i Nord-Irland og i Det Forente Kongeriket ellers. Dette kan illustreres blant annet gjennom at O'Neill bodde i både Firenze, Etiopia, Frankrike og Østerrike i tiden han var barn og ungdom.

Han beskriver seg selv som en progressiv unionist, som ikke var tiltrukket av det ekstreme (O'Neill, 1972, s. 20). Han deltok under andre verdenskrig, og ble skadet ved fronten i Nederland mot slutten av krigen. O'Neill flyttet tilbake til Nord-Irland etter krigen, og i 1946 ble han utpekt som kandidaten til Unionistpartiet fra valgkretsen Bannside. Han ble da også medlem av Stormont-forsamlingen i Belfast, ettersom han ikke hadde noen motkandidater fra andre partier. Han ble allerede i februar 1948 sekretær for helseministeren i Nord-Irland, William Grant. O'Neill beskriver Grant som en sterk protestant, men han var likevel tilhenger av den britiske velferdsstaten (O'Neill, 1972, s. 31). O'Neill var tilhenger av flere velferdsreformer, deriblant *The Education Bill*. O'Neill var tilhenger av det britiske, noe som kommer frem i en av de første talene han hadde i Stormont, hvor han snakker varmt om *Education Bill*. I 1956 ble O'Neill utpekt som innenriksminister. Den nordirske innenriksministeren er den som har ansvar for sikkerhet, og dermed ansvar for politiet (RUC) og andre sikkerhetsstyrker, slik som for eksempel B-specials. Dette var han bare i seks måneder, før han ble utpekt som finansminister i Nord-Irland.

O'Neill, ble nordirsk statsminister 25. mars 1963. O'Neill tok over etter Lord Brookeborough, som hadde regjert siden 1943, og som gjennom sin politikk og sine uttalelser bidro til å legitimere sekterismen i nordirsk politikk (Feeney, 2014, s. 7). Da O'Neill tok over i 1963, ble han bare den fjerde statsministeren i Nord-Irland siden delingen i 1921. Det var partiet Ulster Unionist Party som utgjorde den nordirske regjeringen fra 1921 og gjennom hele perioden denne oppgaven skal analysere. Terence O'Neill var sett på som en «liberal» statsminister, spesielt i forhold til sin forgjenger Lord Brookeborough. O'Neill, som sine forgjengere, var også medlem i Oransjeordenen, men han var ingen utpreget oransjemann, og hadde heller ikke historie for å være særlig aktiv i bevegelsen (Farrell, 1980, s. 228). Han var, i retorikken, svært opptatt av å nå ut til den katolske minoriteten, og han besøkte blant annet katolske skoler og han lot seg fotografere sammen med katolske prester, hvilket ble godt mottatt av katolikkenes, men også i enkelte unionistiske, protestantiske kretser (Feeney, 2014, s. 11). En annen sentral handling av O'Neill, var at han i 1965 møtte statsministeren, *An Taoiseach*, i republikken Irland, Sean Lemass. Dette var det første møtet mellom en nordirsk og en irsk statsminister siden 1925. O'Neill dro kort tid etter til Dublin for å gjengjelde besøket (Farrell, 1980, s. 231). Like før dette besøket, og som en konsekvens av O'Neill sine forsonende handlinger, godtok nasjonalistene rollen som offisiell opposisjon i det nordirske parlamentet i Stormont (McMahon, 2011, s. 78).

O'Neill kom inn i en tid hvor det var stor arbeidsledighet i Nord-Irland, og dette var også noe av grunnen til at hans forgjenger, Lord Brookeborough, måtte gå av. I tillegg til at

arbeidsledigheten var stor, var det også andre sosiale problemer slik som for eksempel boforhold. Dette gjaldt både protestanter, som katolikker (Farrell, 1980, s. 227). O'Neill kom inn i en tid hvor Storbritannia hadde fått en sosialdemokratisk Labour-ledet regjering, og O'Neill-regjeringen satset hardt på økonomisk vekst i Nord-Irland, blant annet gjennom å forsøke å tiltrekke seg utenlandske investorer (Farrell, 1980, s. 229).

Borgerrettsbevegelsen

En av de mest sentrale aktørene i perioden, og som har en sentral plass i O'Neills statsministerperiode, er borgerrettsbevegelsen som oppsto i Nord-Irland på 60-tallet. Som en følge av O'Neills liberale retorikk økte forventningene blant den katolske minoriteten. Blant disse borgerrettsorganisasjonene finnes Campaign for Social Justice (CSJ), Northern Ireland Civil Rights Association (NICRA) og People's Democracy (PD). Som en følge av velferdsreformer, som også ble innført i Nord-Irland, hadde en økende andel av den katolske minoriteten nå tilgang på høyere utdanning, og de sto bedre sosialt og økonomisk, diskriminering ellers til tross (McMahon, 2011, s. 85). Dette, kombinert med O'Neills liberale retorikk, var med på å øke forventningene om ytterligere reform hos minoriteten, og det var på bakgrunn av dette at Campaign for Social Justice (CSJ) ble dannet i starten av 1964 (McMahon, 2011, s. 86). De hadde sin bakgrunn i en bevegelse i Dungannon, som protesterte mot at protestanter ble foretrukket ved tildeling av boliger på bekostning av katolikker (Purdie, 1990, s. 83). Purdie (1990) skriver at denne bevegelsen var inspirert av borgerrettskampen i USA, og at flere katolske aktivister sammenlignet sin egen situasjon med de svartes situasjon i USA (s. 92). CSJ fokuserte på å henvende seg direkte til politikere i London, og de presenterte fem publikasjoner som pekte på diskriminering av minoriteten i Nord-Irland (Purdie, 1990, s. 96).

Northern Ireland Civil Rights Association (NICRA) kan sies å være en forlengelse og en naturlig fortsettelse av CSJ (Purdie, 1990, s.82). NICRA var den mest kjente borgerrettsgruppen i perioden, og sto bak flere av de store borgerrettsmarsjene som ble arrangert i Nord-Irland på 60-tallet (Purdie, 1990, s. 121). Organisasjonen hadde sitt utspring fra flere ulike organisasjoner, og ble formelt stiftet i 1967, med frihet og like rettigheter for alle innbyggere i Nord-Irland som sitt fremste mål (Purdie, 1990, s. 133). Det første året drev NICRA relativt lik virksomhet som CSJ, men i 1968 endret de strategi. Våren/sommeren 1968 gikk NICRA over til å arrangere protestaksjoner, inspirert av Martin Luther King i USA (Purdie, 1990, s. 134). Dette resulterte i den første borgerrettsmarsjen den 24. august 1968, som gikk fra Coalisland til Dungannon. Denne marsjen ble arrangert og støttet av NICRA, CSJ m.fl. Politiet ga først sin velsignelse til den foreslåtte marsjen, men etter protester fra blant annet Ian Paisley, som varslet en motdemonstrasjon samtidig, valgte politiet å forby borgerrettsmarsjen å gå den ruten de hadde planlagt (Purdie, 1990, s. 135).

People's Democracy (PD) er den siste aktøren innenfor borgerrettsbevegelsen jeg kort ønsker å presentere. PD ble dannet like etter marsjen i Derry den 5. oktober, og hadde sitt utspring blant en gruppe radikale venstreorienterte studenter ved Queen's University i Belfast (Farrell, 1980, s. 247). Blant frontfigurene PD fant man Michael Farrell og Bernadette Devlin, og organisasjonen organiserte nyttårsmarsjen fra Belfast til Derry i starten av januar 1969 (Farrell, 1980, s 249). Denne marsjen vil bli kommentert ytterligere i oppgavens analysekapittel.

Lojalistiske organisasjoner og aktører

Blant aktørene som spilte en viktig rolle i perioden må noen av de lojalistiske organisasjonene nevnes. Blant organisasjonene som er verdt å nevne, finnes det både voldelige og ikke-voldelige aktører. En av de mest fremtredende personen blant de lojalistiske aktørene er Ian Paisley. Paisley var predikant, og var leder for et eget kirkesamfunn. Han var en svært ytterliggående unionist og en kjent anti-katolikk (Farrell, 1980, s. 232). Paisley var motstander av O'Neills reformistiske retorikk ovenfor den katolske minoriteten. I 1964 var han en av frontfigurene i de verste opptøyene i Nord-Irland siden 1935 i forbindelse med striden om det irske flagget som hang utenfor det som ble antatt å være Sinn Feins hovedkontor i Divis Street i vest-Belfast. Dette skjedde i forkant av valget i Belfast i 1964 (Farrell, 1980, s. 233). Dette førte til at politiet, RUC, ble involvert. Paisley truet med at dersom politiet ikke tok ned flagget, så ville han gjøre det selv (Rose, 2000, s. 15) I stedet for at politiet tok Paisley, som organiserte opptøyene, gikk heller politiet inn i kontoret og fjernet flagget selv (Feeney, 2014, s. 13). Feeney (2014) skriver at opptøyene i Divis Street kom som et sjokk på flere unge nasjonalister, ettersom dette var første gang de hadde sett politiet ikledd opprørsutstyr, mens de havnet i voldelige sammenstøt med demonstranter (s. 14). O'Neill sitt møte med statsministeren i den irske republikken i 1965 fikk Paisley til å hardne retorikken mot O'Neill (Farrell, 1980, s. 234). Det var som en konsekvens av O'Neills liberale retorikk at Paisley i 1966 dannet Ulster Constitution Defence Comitee (UCDC), for å koordinere aktivitetene sine (Farrell, 1980, s. 235). Paisley hadde også en sentral rolle i forbindelse med å få stoppet nasjonalister fra å feire 50-årsjubileet for påskeopprøret i 1916 (Farrell, 1980, s. 234). Som en konsekvens av at de mest ekstreme unionistene følte at Nord-Irlands eksistens var truet, ble Ulster Volunteer Force (UVF) dannet, inspirert av organisasjonen med samme navn fra 1913 (Feeney, 2014, s. 16). UVF gjorde seg først til kjenne den 22. mai 1966, hvor de erklærte krig mot IRA (Farrell, 1980, s. 236). Dette til tross for at IRA nærmest ikke eksisterte i 1966 (McMahon, 2014, 84). UVF var inspirert av Paisley sin retorikk om at Nord-Irlands eksistens var i fare, og var ansvarlig for flere voldelige episoder og drap i 1966 (Farrell, 1980, s. 236). På bakgrunn av denne krigserklæringen, og at volden ble intensivert, så er det flere som argumentere for at konflikten kjent som «The Troubles» startet allerede våren/sommeren 1966 (Rose, 2000, s. 39). Jeg vil senere komme innpå O'Neills betraktninger rundt Paisley og de ekstreme lojalistene.

Harold Wilson og Labour-regjeringen i London

Ettersom Nord-Irland var og er en del av Det Forente Kongeriket, så er det naturlig at regjeringen i Westminster i London også er en sentral aktør i perioden. I perioden etter andre verdenskrig hadde UK en Labour-regjering som innførte velferdsreformer, som også skulle gjelde i Nord-Irland (O'Leary, 2019b, s. 157). Dette førte til en økt levestandard, også blant den katolske minoriteten. Med økt levestandard, førte det til at katolikkene ønsket like rettigheter som sine protestantiske landsmenn (O'Leary, 2019b, s. 159). Labour-regjeringens innføring av velferdsreformer og gratis skolegang, gjorde at man fikk en høyere utdannet katolsk minoritet, og det er bredt anerkjent at dette var en av hovedårsakene til at borgerrettsbevegelsen oppsto på 60-tallet (O'Leary, 2019b, s. 160). En ny Labour-regjering, ledet av Harold Wilson, ble valgt i 1964. Wilson hadde signalisert at han ønsket endringer i Nord-Irland. Ettersom Labour hadde stor støtte blant irer i UK, ønsket Wilson å markere seg ved å ta tak i problemene i Nord-Irland (Bew, et.al, 1979, s. 179). Men selv om Wilson og Labour hadde flertall i Westminster, ble det vanskelig å gjøre noe som helst, ettersom de nordirske representantene i det britiske parlamentet omtrent utelukkende var konservative unionister (O'Leary, 2019b, s. 162). I

tillegg var det en konvensjon som Westminster hadde pålagt seg selv, som hindret representanter i å ta opp saker som angikk Nord-Irland, inkludert diskriminering (Rose, 2000, s. 11). Etter dannelsen av CSJ, tok Wilson kontakt med organisasjonen, og lovde dem at hans regjering skulle «gjøre alt i sin makt» for å gjøre noe med de bekymringene CSJ hadde (Rose, 2000, s. 13). I 1965 ble Campaign for Democracy in Ulster (CDU) dannet. Dette var en gruppe Labour-representanter i Westminster som ønsket at Westminster skulle ta tak i Nord-Irland og problemene der, spesielt den religiøse diskrimineringen (Rose, 2000, s. 20). CDU hadde støtte fra om lag 100 Labour-representanter i Westminster (Buckland, 1981, s. 108).

4.3 Ulike forklaringer på den nordirske konflikten

O'Neill var statsminister i et svært splittet samfunn, som gjennom historien har vært gjennom flere konflikter, både voldelige og ikke-voldelige. I den sammenheng er det nærliggende å se på hvilke ulike forklaringer knyttet til denne konflikten som er relevant for å kunne forstå konteksten av de arbeidsforholdene O'Neill hadde som statsminister. Nord-Irland er et svært komplekst samfunn, hvilket O'Neill selv uttrykker i selvbiografien sin. Det finnes flere ulike forklaringer på Nord-Irland og den nordiske konflikten. John McGarry og Brendan O'Leary skiller de ulike forklaringene med interne og eksterne forklaringer. Denne delen av litteraturkapitlet vil ta utgangspunkt i deres bok *Explaining Northern Ireland: Broken Images*. De skriver at det er uenighet om hvilken konflikt det faktisk er, og at det igjen fører til en «meta-konflikt», altså en konflikt om hvilken type konflikt det er (McGarry & O'Leary, 1995, s. 1). Det er flere ulike dimensjoner som gjør seg gjeldende, blant annet religion, etnisitet og økonomi.

4.3.1 Interne forklaringer

De interne forklaringene handler om at konflikten i Nord-Irland bunnar i sosiale, økonomiske, kulturelle og geografiske strukturer internt i området, og er forklaringer som gjerne foretrekkes av blant annet britiske politikere og britisk offentlighet (McGarry & O'Leary, 1995, s. 7). Ansvarer blir altså plassert internt, og fjerner ansvaret fra den britiske staten.

En av de interne forklaringene som gjerne trekkes fram handler om det religiøse. Det er flere ulike forklaringer på hvordan religion har bidratt til konflikten i Nord-Irland. Det som kan slås fast med sikkerhet er at religion er en viktig del av identiteten til den nordirske befolkningen, uavhengig om man er protestant eller katolikk. I en undersøkelse fra 1968, kom det fram at både katolikker og protestanter i Nord-Irland var langt mer religiøst aktive enn i de fleste land i Europa (McGarry & O'Leary, 1995, s. 173). Blant de ulike forklaringene finner man forklaringer som handler om at både protestantisme og/eller katolisisme er roten til konflikten. Det som det likevel er bred enighet om, er at Nord-Irland er et delt samfunn, hvor det er klare sosiale skillelinjer mellom to store grupper (McGarry & O'Leary, 1995, s. 185). Kirkene er likevel ikke fri for skyld, og McGarry & O'Leary (1995) ser på kirkene og de religiøse fellesskapene som en forsterker av ulikhet og skiller mellom de ulike befolkningsgruppene (s.186). Kirkene og de religiøse samfunnene er med på å opprettholde sosiale strukturer, slik som for eksempel segregert utdanning og at de ulike gruppene ikke gifter seg med hverandre (McGarry & O'Leary, 1995, s. 186).

4.3.2 Eksterne forklaringer

De eksterne forklaringene er i sine ulike varianter foretrukket av nasjonalister og unionister. Disse forklaringene går på at konflikten har eksterne årsaker og er forårsaket av eksterne aktører, og ser på konflikten som en del av den statlige relasjonen mellom Storbritannia og Irland (McGarry & O'Leary, 1995, s. 5).

Den nasjonalistiske diskursen er en av de eksterne forståelsene. Nasjonalisme i dette tilfellet, handler om den irske nasjonalismen. Den irske nasjonalismen kommer i flere former, men felles for de fleste formene er at de ønsker én irsk stat på hele den irske øya (McGarry & O'Leary, 1995, s. 14). Nasjonalister vil også forklare konflikten i Nord-Irland ved å tillegge hovedansvaret på Storbritannia, og det britiske styret over flere hundre år. Grensen som går over den irske øya, og provinsen Nord-Irland er kunstig konstruert og burde aldri ha vært der (McGarry & O'Leary, 1995, s. 29). Nasjonalistene ser ikke på unionister som noe annet enn protestanter som bor i samme land som dem. De anerkjenner ikke unionistene i nord som borgere av Det Forente Kongeriket, og ser på grensen gjennom Irland som et resultat av britisk imperialisme (McGarry & O'Leary, 1995, s. 30). Mange nasjonalister mener tre faktorer var førende og definerende for den britiske politikken overfor Nord-Irland. Treghet, som følge av manglende vilje til å gjøre noe med problemet, tette bånd mellom britiske politikere og unionistene i Nord-Irland, og til slutt strategiske interesser i området (McGarry & O'Leary, 1995, s. 31). En forklaring på den økende volden på 1960-tallet, fra et nasjonalist-perspektiv, er volden og undertrykkelsen borgerrettsbevegelsen ble møtt med (McGarry & O'Leary, 1995, s. 32). Dette var, ifølge nasjonalister, historien som gjentok seg selv, i og med at det var militante unionister som var de første til å ty til vold (McGarry & O'Leary, 1995, s. 33).

Den andre siden er unionistene. Unionisme i dette tilfellet er troen på et samlet Kongerike, herunder tanken om at Nord-Irland skal forbli under den britiske kronen, som en del av det Forente Kongeriket (McGarry & O'Leary, 1995, s. 92). McGarry & O'Leary (1995) skriver at unionisme er en form for nasjonalisme, men i dette tilfellet britisk nasjonalisme, som en motsetning til den irske nasjonalismen (s. 92). Unionistene ser ikke på delingen av Irland som problemet, men heller mener de at den irske nasjonalismens tanker om et forent Irland var den viktigste grunnen til konflikten i Nord-Irland (McGarry & O'Leary, 1995, s. 97). I motsetning til nasjonalistene, ser ikke unionistene på seg selv som irske, men som enten britiske eller *ulsterfolk* (McGarry & O'Leary, 1995, s. 97). Unionistene ser på voldsbruken i Nord-Irland som en konsekvens av irsk nasjonalisme, ikke som en følge av diskriminering av minoriteten (McGarry & O'Leary, 1995, s. 101). I likhet med nasjonalistene, legger flere unionister skylden på Storbritannia. De hevder at konflikten bunnar i at britiske politikere ikke har vært dedikert nok i sin støtte til Nord-Irland (McGarry & O'Leary, 1995, s. 103).

If British policy-makers really believed Northern Ireland was an integral part of the United Kingdom they would have crushed the rebellion in "Ulster", just as they would unreservedly crush any challenges to legitimate authority elsewhere in the Kingdom (McGarry & O'Leary, 1995, s. 103)

Felles for både de nasjonalistiske og unionistiske forklaringene på konflikten, er at de begge peker på eksterne aktører som grunn til konflikten i Nord-Irland. McGarry & O'Leary (1995) skriver at de ulike forklaringene og argumentene er et speil av hverandre (s. 137). Der hvor unionistene peker på den irske republikken, peker nasjonalister på Storbritannia (McGarry & O'Leary, 1995, s. 137).

4.4 Etnisk konflikt og hegemonisk kontroll

Det hersker liten tvil om at konflikten i Nord-Irland er av en etnisk karakter. Et av spørsmålene en kan reise er i hvor stor grad religion har spilt i konflikten. I Nord-Irland er det en konflikt mellom flere ulike «grupper» som gjerne overlapper hverandre. Konflikten er mellom etterkommerne av settlerne fra England og Skottland mot de gæliske irene som kom tidligere til den irske øya, det er en konflikt mellom briter og irer og det er en konflikt mellom unionister og nasjonalister (Ruane & Todd, 2016, s. 69). I tillegg til disse konfliktlinjene, har man den religiøse konfliktlinjen, altså protestanter mot katolikker. En kan ikke si at dersom man tilhører den ene gruppen, så tilhører man den andre, men det er en stor overlapp mellom de ulike gruppene (Whyte, 1991). Kaufman (2016) skriver at den fremste konfliktlinjen er mellom katolikker og protestanter, men at konflikten i seg selv ikke er et spørsmål om religion, men om nasjon (s. 96). Katolikker og protestanter tror på den samme guden, men likevel er religion den fremste skillelinjen i Nord-Irland. Selv om konflikten ikke er av en religiøs art, så er religion en viktig markør av ulikhet basert på etnisitet og nasjonalitet (Guelke, 2012, s. 18).

McGarry & O'Leary (1993) har presentert en taksonomi for håndtering og regulering av etniske konflikter. Denne kan deles inn i to hovedkategorier – metoder for å håndtere etniske forskjeller og metoder for å eliminere etniske forskjeller (s. 4). En av metodene for å håndtere etniske konflikter og forskjeller er *hegemonisk kontroll* (McGarry & O'Leary, 1993, s. 23). Hegemonisk kontroll har vært mest vanlig i imperialistiske eller autoritære regimer, men hegemonisk kontroll har også vært brukt som metode for å håndtere etniske konflikter i demokratiske land (McGarry & O'Leary, 1993, s. 24). Demokrati betyr, som kjent «folkestyre». Dette vil, i sin reneste form, si at det er majoriteten som bestemmer. I et splittet samfunn hvor man har to grupper, gjerne etniske, som er dypt uenig i hvordan staten bør organiseres, eller om den i det hele tatt bør eksistere, så vil simpelt majoritetsstyre kunne føre til at majoriteten vil utøve hegemonisk kontroll over minoriteten (McGarry & O'Leary, 1993, s. 25). Hegemonisk kontroll utøves på de fleste områder i samfunnet. Majoriteten styrer de fleste samfunnsinstitusjonene, slik som de politiske institusjonene, rettsvesen og politi. I tillegg kontrollerer majoriteten utdanningsinstitusjoner, samt at majoriteten kan drive økonomisk diskriminering av minoriteten (McGarry & O'Leary, 1993, s. 25). Konkrete eksempler på hvordan denne hegemoniske kontrollen ble utøvd i Nord-Irland vil bli nærmere beskrevet senere i denne oppgaven. Blant annet kan universitetsavgjørelsen, som vil bli nærmere analysert, være et uttrykk for Unionistpartiets behov for å beholde den hegemoniske kontrollen i Nord-Irland.

4.5 Valg og gerrymandering

En måte å opprettholde hegemonisk kontroll på er gjennom valg. Fenomenet «gerrymandering» er antakeligvis mest kjent fra USA. Gerrymandering stammer fra USA og er en måte å tegne valgdistrikt på, som gjør at de som tegner valgdistriktene sørger for å opprettholde kontrollen over plassene i for eksempel en folkevalgt forsamling (Kury, 2018). Etter et valg til representantenes hus i USA i 2002 ble det uttalt at gerrymandering var en av de faktorene som hadde størst innvirkning på valgresultatet (Winburn, 2008, s. 1). Gerrymandering var også svært utbredt i Nord-Irland, og var en av sakene som borgerrettsbevegelsen trakk fram og ville ha slutt på. Dette vil bli beskrevet i et senere kapittel. Et av de mest tydelige eksemplene på gerrymandering i Nord-Irland, fantes i byen Derry. Derry var en av byene med katolsk flertall, men mellom

1922 og 1972 var det ingen katolske borgermestere i byen, noe som var et resultat av at det var unionistene som tegnet grensene til valgdistriktene (Feeney, 2014, s. 9). Etter valget i 1920, hvor nasjonalistene gjorde et godt valg og vant flere distrikter i Nord-Irland, valgte makthaverne i Belfast å gjøre om på valgordningen. De tegnet om valgdistriktene, slik at det ble vanskeligere – nærmest umulig – for nasjonalistene å vinne distrikter, selv om de befolkningsmessig hadde flertall (Farrell, 1980, s. 83). I Derry besto den voksne befolkningen i 1966 av 20 102 katolikker og 10 274 protestanter. Distriktene ble tegnet slik at unionistene likevel fikk flest representanter i både lokale og nasjonale valg (Farrell, 1980, s. 84).

4.6 Historiebruk

Det er flere måter å se historie på. Man kan dele historien inn i to lag; historien er både det som faktisk skjedde, og samtidig er det vår gjenfortelling av den (Andresen et al., 2015, s. 15). Historie er selektivt, ettersom det er en fortelling og fortolkning av fortida, og man må gjøre valg over hva som skal være med i fortellingen og hva som skal utelates (Andresen et al., 2015, s. 16). Folkenborg (2022) skriver at det er umulig med absolutte sannferdige og objektive framstillinger av historien (s. 16). Historiebruken legger vekt på å finne innholdet i historiske tekster og hvordan disse forestillingene uttrykkes, samt drøfte hvorfor de har fått et sånt innhold (Folkenborg, 2022, s. 20). Dette er relevant i og med at jeg har jobbet med en selvbiografi, som i seg selv i dette tilfellet, kan være å anse som en historisk tekst. I arbeidet med både selvbiografien, men også andre primærkilder, har jeg måttet jobbe med å identifisere innholdet i tekstene, for så å skape en forståelse for tekstens mening.

4.7 Annen relevant referanselitteratur

Denne oppgaven har som mål å analysere framstillinger som kommer fram i en selvbiografi. Dermed er det relevant å se på hva litteraturen sier om bruk av selvbiografier som kilde i en tekst. Rasmussen (2011) har skrevet om politiske selvbiografier, og beskriver en biografi som et egnet middel for å fremheve egen innsats (s. 364). Dette er synlig i Terence O’Neills selvbiografi, noe jeg vil kommentere ytterligere i analysen. O’Neill selv sier at selvbiografien hans er basert på egen hukommelse. En som skriver selvbiografi må ta en rekke valg over hva som skal tas med og hva som skal utelates (Rasmussen, 2011, s. 365). Pascal (2015) skriver at en selvbiografi er en utvelgelse av livets kompleksitet, og det er en utvelgelse av fakta og hvordan man velger å uttrykke seg (s. 10). En selvbiografi er benyttet som viktig kildemateriale for å studere prosesser, og ved å studere disse kan man danne seg et bilde av en prosess (Rasmussen, 2011, s. 367).

5 Identifikasjon av Terence O'Neills synspunkter på sin egen statsministerperiode

Analysen i denne masteroppgaven vil være delt opp på følgende måte. Første del har som mål identifisere Terence O'Neills synspunkter og framstillinger av egen statsministerperiode. Her vil jeg ligge nært selvbiografien og bruke den som sentral empiri. I tillegg vil jeg bruke sekundærlitteratur for å videre få en forståelse for O'Neills ulike synspunkter og framstillinger. I den andre delen av analysen, vil jeg analysere de ulike synspunktene, sett i lys av utvalgte realhistoriske faktorer fra perioden Terence O'Neill var statsminister. Disse er beskrevet tidligere i masteroppgaven og vil bli analysert nærmere i andre del av dette analysekapitlet.

Terence O'Neill ble utpekt som statsminister i Nord-Irland den 25. mars. 1963. Han ble altså ikke valgt, men utpekt av *en britisk guvernør* til å bli statsminister. O'Neill var før han ble statsminister, både innenriksminister en periode i 1956, og finansminister mellom 1956-1963. Han hadde også vært medlem i Stormont-forsamlingen siden 1946, og var i så måte ikke en fersk politiker. O'Neill selv skriver i sin selvbiografi at han ikke var utpekt av den forrige statsministeren, Basil Brooke, kjent som Lord Brookeborough. Dersom Brookes etterfølger skulle havne i trøbbel, eller gjøre seg upopulær, ønsket han ikke at etterfølgeren skulle være utpekt av ham selv (O'Neill, 1972, s. 43). O'Neill var, som kjent, tilhenger av reformer i Nord-Irland, i hvert fall uttalte han det selv. I selvbiografien kritiserer han sin forgjenger for å ikke ha benyttet sin karisma og sjarm til å få med seg unionistene på å akseptere enkelte reformer.

On 5 April we had the annual meeting of the Ulster Unionist Council at which I said that the Government's task was to transform the face of Ulster. This was greeted with cheers, and I received a standing ovation. How often have I heard the energy in Ulster preaching in favour of toleration. So long as it is kept in general terms then everyone is happy (O'Neill, 1972, s. 46)

Senere vil jeg beskrive O'Neill sitt syn på eget parti, men allerede tidlig i perioden, skriver O'Neill at den inngrodde kulturen hos unionistene og i Unionistpartiet var med på å vanskeliggjøre reformer, noe sitatet over er et bilde på. Man kunne snakke i fine ord om toleranse, men man skulle ikke gjøre noe med det. I møtet O'Neill refererer til, forsøkte han seg på en forsonende tilnærming mot den betydelige katolske minoriteten i Nord-Irland. Denne forsonende retorikken var ikke bare for å tilnærme seg den katolske minoriteten. Cochrane (1996) skriver at O'Neill ønsket å forsikre den britiske regjeringen om at unionistene var de rette til å sørge for stabilitet og fremgang i Nord-Irland (s. 149). O'Neill ønsket å ha bredd støtte, og med sin forsonende retorikk mot minoriteten, så hevdes det at han også ville at unionismen skulle inkludere katolikkene i større grad, men de sterke motsetningene mot dette blant unionistene var med på å umuliggjøre dette (Patterson & Kaufmann, 2007, s. 63).

O'Neill beskriver selv at hans første vanskelige sak var å profesjonalisere regjeringen. De ulike ministrene i den nord-irske regjeringen var minister på deltid og hadde ofte andre interesser. Dette kunne være både økonomiske interesser og interesserer ministrene hadde på fritiden. Han trekker fram at dette ikke ble godt mottatt av flere i hans regjering, men at forslaget ble godt mottatt av pressen (O'Neill, 1972, s. 50). O'Neill skriver at allerede i 1963, bare noen måneder etter at han ble statsminister, selv om han hadde støtte fra pressen, så hadde han allerede «driven the first right-wing nail into my coffin» (O'Neill, 1972, s. 51). Selv om O'Neill fikk støtte fra pressen i Nord-Irland,

opplevde han motbør blant sine egne. En av hendelsene O'Neill trekker fram, men som han har en veldig forsiktig tilnærming til, var da det ble flagget på halv stang i Belfast etter pavens død i juni 1963. Denne hendelsen utløste protester, blant annet fra Ian Paisley, og førte til over 1000 mennesker samlet seg og flagget med det britiske flagget, Union Jack (Feeney, 2014, s. 12). Feeney (2014) hevder at få av de andre medlemmene i regjeringen var forberedt på O'Neills liberale tilnærming til nasjonalistene (s. 11). De trodde at O'Neill mente økonomisk vekst når han snakket om modernisering, hvilket han også antakelig gjorde. Men for enkelte av de mest reaksjonære unionistene handlet dette ikke om at man skulle inkludere den katolske minoriteten i den samme veksten.

En av de mer symboltunge handlingene O'Neill foretok seg var da han i april 1964, omkring et år etter han ble statsminister, besøkte en katolsk skole, som den første nordirske statsministeren noensinne. O'Neill beskriver dette selv som en del av hans plan for å bedre forholdet mellom de ulike folkegruppene i Nord-Irland. O'Neill selv bruker ikke mye plass i selvbiografien sin på dette besøket, og beskriver skolen som tilnærmet helt lik en protestantisk skole i utforming (O'Neill, 1972, s. 59). Dette var med på å provosere de mest ekstreme unionistene, blant annet Ian Paisley, men også blant representanter fra Unionistpartiet i Stormont. O'Leary trekker fram blant annet besøket, sammen med handlinger som at det ble gitt offentlige kondolanser ved pavens død i juni 1963, som en måte for O'Neill å tilnærme seg katolikkene på (O'Leary, 2019b, s. 167).

I 1964 ble det utlyst valg i Det Forente Kongeriket. O'Neill trekker fram en spesiell hendelse fra denne tiden, som ofte er omtalt i den øvrige litteraturen om denne perioden, blant annet hos Rose (2000) som beskriver opptøyene knyttet til denne hendelsen som de verste opptøyene i Belfast på 30 år (s. 15). I et bygg i Divis Street i Belfast, hvor det holdt til republikanere, var det satt opp et irsk flagg, den irske trikoloren. Ekstreme unionister, med Paisley i spissen, ønsket å fjerne flagget. Dette endte i opptøyer som varte over flere dager. O'Neill trekker fram dette som en dramatisk hendelse som ga assosiasjoner fra fortiden, blant annet opptøyene i Nord-Irland på midten av 30-tallet.

What I really had in mind, at that time, was that there had been sectarian riots in the mid-thirties and I hoped that we were not going to return to those days (O'Neill, 1972, s. 64).

Hendelsene i Divis Street var sentrale av flere grunner. Med det vi vet i dag, kan man se på sitatet fra O'Neill som et tidlig frempek på hva som var i vente i Nord-Irland, selv om det ikke var ment slik i den konteksten det ble skrevet. I tillegg var dette de hardeste opptøyene i Nord-Irland siden 1935. De ble kastet bensinbomber, og politiet var kledd for opptøyer og brukte batonger og vannkanoner mot demonstranter. Feeney (2014) skriver at denne hendelsen var unik fordi det var første gang mange unge, spesielt unge nasjonalister, fikk se politiet, Royal Ulster Constabulary, i fullt opprørsutstyr, hvor de utøvte makt gjennom vold (s. 14). Opptøyene varte i tre dager, og det ble hevdet, blant annet fra avisen *The Times*, at opptøyene i Divis Street var salt i såret for de som trodde på et bedre forhold mellom de ulike folkegruppene i Nord-Irland (Rose, 2000, s. 15). En annen hendelse som var svært symboltung, og som O'Neill bruker mye plass på i selvbiografien sin, er da han møtte den irske statsministeren, Sean Lemass, i 1965. Et slikt møte var det første av sitt slag siden 1925, og O'Neill beskriver initiativet som et forsøk på å bryte ut av «fryktens lenker» ovenfor Irland (O'Neill, 1972, s. 68). Det var viktig for O'Neill at møtet ble holdt hemmelig så lenge som mulig. Han hevder selv at dersom møtet hadde blitt annonsert ville det ført til at livet til både han og Lemass ville

blitt satt i fare (O'Neill, 1972, s. 75). Møtet med Lemass i 1965 utløste flere besøk mellom de to statsministrene i henholdsvis Nord-Irland og Republikken Irland. En direkte konsekvens av møtet mellom O'Neill og Lemass, var at Nasjonalistpartiet i Nord-Irland godtok rollen som det offisielle opposisjonspartiet i Stormont. O'Neill (1972) sier at dette hjalp til å forbedre arbeidet i Stormont-parlamentet (s. 73).

The idea was not so popular in the Unionist Party however. The meeting was denounced by Warnock and Desmond Boal in a debate at Stormont in February. Warnock argued that it had always been Unionist policy not to co-operate with the Dublin government until they formally recognized the North. He said "It is an unwarrantable assumption of personal dictatorship by the Prime Minister to reverse that policy without the consent of the people who support his government" (Farrell, 1980, s. 231).

Besøket ble godt mottatt i offentligheten, men ikke av alle i hans eget parti. Noe som sitatet over viser. For eksempel ble termer som «personal dictatorship» brukt, og det var tydelig at besøket var svært lite populært hos deler av Unionistpartiet. O'Leary (2019b) skriver at han ikke orienterte sin egen regjering før besøket, og det ble senere hevdet at dette var med på å svekke tilliten til O'Neill (s. 169). Besøket førte også til reaksjoner fra andre i Unionistpartiet, blant annet fordi de fryktet hva besøket ville lede til, og det at besøket ble hemmeligholdt gjorde flere unionister mistenksomme (Mulholland, 2013, s. 55).

O'Neill lyste ut valg i Nord-Irland mot slutten av 1965. O'Neill selv beskriver dette som en test på hvordan politikken hans var mottatt av befolkningen i Nord-Irland. Valget ble en suksess, og O'Neill beskriver det selv om en «smashing election victory» (O'Neill, 1972, s. 77). Han kunne gå inn i 1966 med et solid flertall i Stormont. Dette er dog noe Unionistpartiet alltid hadde hatt i parlamentet i Belfast. Likevel beskriver O'Neill året 1966 som et av de vanskeligste årene hans som statsminister, et godt valgresultat til tross. Det er flere hendelser som trekkes fram av O'Neill dette året. En av de var feiringen av påskeopprøret i 1916. Den katolske minoriteten i Belfast hadde til intensjon om å feire 50-årsjubileet for dette opprøret i 1966. I selvbiografien skriver O'Neill at han var svært bekymret for konsekvensene av dette (O'Neill, 1972, s. 79). Det er også i forbindelse med 1966, at O'Neill først nevner borgerrettighetsbevegelsen i Nord-Irland. O'Neill mener at demonstrasjonene og marsjene til Ian Paisley, var til inspirasjon for borgerrettsmarsjene som kom noen år senere (O'Neill, 1972, s. 80). Jeg vil komme nærmere innpå borgerrettsbevegelsen i neste kapittel.

In just the same way, if Ulster does not survive, then historians may well show that it was the Protestant extremists, yearning for the days of Protestant ascendancy, who lit the flame which blew us up (O'Neill, 1972, s. 80).

I sitatet over gikk O'Neill langt i å legge mye skyld på «ekstreme» protestanter. Det er nærliggende å tro at O'Neill her mener både ytterfløyen i eget parti, men også Ian Paisley og de mer ekstreme organisasjonene slik som for eksempel Ulster Volunteer Force (UVF), som oppsto i 1966. Det var i 1966 at organisasjonen UVF erklærte krig mot et nesten ikke-eksisterende IRA. I juni 1966 ble katolske Peter Ward skutt og drept av UVF. O'Neill nevner drapet, og trekker fram dette som den utløsende årsaken til at UVF ble erklært ulovlig i Nord-Irland. Ifølge O'Neill falt dette en del protestanter tungt for brystet, ettersom Special Powers Act da ble brukt mot en protestantisk organisasjon (O'Neill, 1972, s. 82). Han uttaler i tillegg at hendelsene i 1966 la grunnlaget for det som skjedde i 1968 (O'Neill, 1972, s. 87).

1967 var året Northern Ireland Civil Rights Association (NICRA) ble stiftet. Dette gis likevel ikke plass i O'Neills selvbiografi, i kapitlet som omhandler nettopp dette året. O'Neill bruker mye plass på å fortelle om sine utenlandsbesøk, blant annet hos Willy Brandt i Berlin. Dette kan tyde på at O'Neill i selvbiografien ønsket å vise at han var en statsminister som hadde gode bånd til statsledere i store, mektige land, slik som Frankrike, USA og Vest-Tyskland. Dette året sparket O'Neill landbruksministeren sin, Harry West. O'Neill omtaler West som en gammeldags, reaksjonær og konservativ politiker, men skikket for jobben så lenge «Ulster was cosy and unreformed» (O'Neill, 1972, s. 92).

O'Neill omtaler første halvdel av 1968 som rolig. Først rundt sommertider, forteller han om protester og demonstrasjoner. Blant annet trekker han fram en demonstrasjon hvor han selv ble truffet av en mynt i øyet. O'Neill forklarer denne hendelsen med at Ian Paisley hadde arrangert og fyrt opp denne demonstrasjonen (O'Neill, 1972, s. 98). I tillegg forteller han om marsjen til Dungannon, også kjent som en av de første borgerrettsmarsjene i Nord-Irland.

Had we all known it, that unreported Civil Rights march was to be start of something which would shake Northern Ireland to its foundations, split the ruling Unionist Party, and initiate more reforms in two years than I had thought possible in ten (O'Neill, 1972, s. 99).

Selv om borgerrettsbevegelsen vil bli gitt mye plass i andre del av analysen, er det likevel verdt å nevne at O'Neill ikke nevner denne før perioden 1966-68. Dette til tross for at kravet om reformer fra borgerrettsbevegelsen ikke var noe nytt. Allerede i 1964 ble Campaign for Social Justice dannet, og denne organisasjonen hadde røtter i en bevegelse som krevde slutt på diskriminering i forbindelse med tildeling av boliger. Gjennom sin historiefortelling, kan det virke som O'Neill forsøker å gjemme bort det faktumet at borgerrettsbevegelsen ikke bare var noe som oppsto plutselig, men at kravet om like rettigheter i Nord-Irland hadde vært der i flere år før 1968. Man kan likevel se i sitatet over, at O'Neill forsto hvilken kraft og effekt borgerrettsmarsjene hadde for at volden og opptøyene i Nord-Irland ble forverret i 1968, selv om det ikke var borgerrettsbevegelsen i seg selv som sto for volden. O'Neill kommenterer marsjen i Derry den 5. oktober 1968, men han unnlot å nevne omfanget av marsjen, samt politiets rolle under marsjen. 5. oktober blir av flere, deriblant CAIN, sett på som en av startdatoene for «The Troubles». Han nevner at det republikanskvennlige parlamentsmedlemmet, Gerry Fitt, ble avbildet blødende fra hodet, men han brukte mer plass på å fremheve sin egen rolle i situasjonen, og at han var den som skulle være Nord-Irlands redningsmann i den situasjonen som var oppstått (O'Neill, 1972, s. 103).

Etter Derry-marsjen, ble O'Neill i november 1968 kalt inn til den britiske statsministeren Harold Wilson. Selv om O'Neill, ifølge seg selv, hadde forsøkt å få med seg regjeringen sin på reformer, reiste han til London uten noen konkrete forslag for å komme den katolske minoriteten og borgerrettsbevegelsen i møte. Ifølge O'Neill fikk de beskjed fra Wilson om å innføre reformer i Nord-Irland, hvilket førte til at regjeringen til slutt ble enig om en pakke på fem reformer. Disse fem reformene var:

1. Regjeringen skulle vurdere deler av Special Powers Act
2. Det skulle oppnevnes en ombudsmann
3. Det skulle innføres et nytt system for tildeling av boliger

4. «Company votes» skulle avskaffes
5. En ny kommisjon skulle settes ned i Derry

(Farrell, 1980, s. 248).

O'Neill mener dette ville vært mer vellykket, dersom regjeringen selv hadde fått komme med forslagene, istedenfor at regjeringen i London kom med de (O'Neill, 1972, s. 105). Spørsmålet man da kan stille seg, er om regjeringen i Nord-Irland hadde vært i stand til å komme med en slik reformpakke, all den tid de var splittet i synet på om det i det hele tatt skulle komme noen reformer. O'Neill forteller at han i november 1968 advarte om at protestene og demonstrasjonene i Nord-Irland kunne utvikle seg til å bli langt verre, men han hevder også at han ikke ble tatt på alvor av sine egne i partiet og i sin egen regjering (O'Neill, 1972, s. 197). Han fikk likevel støtte for reformene han og regjeringen la fram, og det var i kjølvannet av dette at O'Neill holdt talen kjent som «Ulster at the Crossroads». Denne talen vil bli analysert nærmere i neste kapittel. O'Neill nevner selv denne talen i selvbiografien sin. Han skrev lite om selve innholdet i talen, selv om den er vedlagt i selvbiografien. Han bruker heller plass på å beskrive den støtten og de lovordene han fikk for den TV-sendte talen han holdt i desember 1968. Han la vekt på at borgerrettsbevegelsen midlertidig stoppet å organisere og arrangere marsjer og demonstrasjoner etter talen som ble holdt like før jul (O'Neill, 1972, s. 108). Selv om 1968 hadde vært et hektisk år i Nord-Irland, hevder O'Neill at han fortsatt hadde solid støtte blant befolkningen, særlig hos den katolske minoriteten. Han begrunner dette med at han hadde brukt tiden sin som statsminister på å besøke katolske skoler, møte statsministrene i Republikken Irland og å holde forsonende taler (O'Neill, 1972, s. 109). Det som er verdt å merke seg, er at dette er symbolske handlinger snarere enn det er konkret politikk som kunne fått slutt på diskrimineringen mot minoriteten. Borgerrettsbevegelsen krevde like rettigheter, slik som for eksempel stemmerett og retten på bolig. O'Neill viser i selvbiografien sin lite til konkrete handlinger eller konkret politikk, som kunne være med på å møte kravene fra borgerrettsbevegelsen.

I starten av 1969, holdt organisasjonen «People's Democracy» en marsj som skulle gå fra Belfast til Derry. I selvbiografien kommer det fram at O'Neill var sterkt kritisk til dette. Han omtaler PD som «an extreme left-wing element», og omtalte marsjen som «a pathetic, bedragged, left-wing, long-haired walk» (O'Neill, 1972, s. 110). Disse sitatene viser en paternalistisk holdning fra O'Neill, som var utdannet ved et eliteuniversitet og som hadde vokst opp i en velbemidlet familie høyt oppe på den sosiale rangstigen. Han betviler også PD sin rolle i historien, som en organisasjon som var avgjørende for reformer i Nord-Irland. PD var ledet av blant andre Bernadette Devlin og Michael Farrell. Nyttårmarsjen i 1969 vil bli ytterligere analysert i kapittel 6.

In the February election one month later, Farrell stood against me presumably in to order to try to take the Catholic vote away from me and let Paisley win the seat. It was a little plan which went wrong, and I've often been told since that extreme Catholics voted for Paisley on the argument that if you put Paisley into parliament you would put Harold Wilson into Belfast (O'Neill, 1972, s. 111).

Dette er en svært sterk påstand, som må kommenteres kort. O'Neills popularitet var dalende før valget i 1969, men å hevde at katolikker ville stemt på Ian Paisley, forblir en påstand, snarere enn et faktum. O'Neill innrømmer selv at han hadde utfordringer i 1969. Han beskriver en følelse av at alt han hadde jobbet for som statsminister lå i ruiner etter at borgerrettsmarsjene og volden økte i Nord-Irland (O'Neill, 1972, s. 112). Han

utlyste valg tidlig i 1969. O'Neill var vant med å bli valgt uten motstand, og hadde aldri før hatt motkandidater i sin valgkrets, før han i 69-valget møtte både Michael Farrell og Ian Paisley i valget i valgkretsen Bannside. I selvbiografien forteller han at valget ikke gikk som han hadde håpet, dette til tross for at «pro-O'Neill candidates», som han selv kalte det, gjorde det bra i flere valgkretser (O'Neill, 1972, s. 121). De siste månedene av statsministerperioden omtales som vanskelige. I avstemningen om «One man one vote», som var en av reformene O'Neill ville gjennomføre, tapte han avstemningen i sin egen regjering. Flere av ministrene som tidligere hadde vist støtte, valgte nå å ikke støtte O'Neills forslag til reformer. Det samme gjaldt i Unionistpartiet ellers. Dette beskriver O'Neill som en av hovedårsakene til at han da valgte å gi seg, selv om han tidligere hadde signalisert at han uansett ville gi seg i 1969. Blant annet nevner han høsten 1969 som et tidspunkt han hadde planlagt å gå av som statsminister (O'Neill, 1972, s. 97). 1. mai 1969 var O'Neills siste dag som statsminister, da James Chichester-Clarke ble utpekt som ny statsminister i Nord-Irland.

Selvbiografien gir inntrykk av at O'Neill var svært opptatt av å fremheve seg selv og sin innsats for å få slutt på sekterismen og splittelsen mellom katolikker og protestanter i Nord-Irland. Det samme skriver Mulholland (2013), som også hevder at O'Neill utelater sentrale hendelser fra hans periode som statsminister, og nesten utelukkende fokuserer på det positive ved sin statsministergjerning (s. 106). Det som også er gjentakende i selvbiografien er hvordan han omtalte sitt eget parti, Ulster Unionist Party, samt andre unionister, gjennom kapitlene som omhandler hans statsministerperiode. Han peker flere ganger på hvordan manglende endringsvilje og reaksjoner og bakstreverske holdninger hos unionistpartiet hindret han i få gjennomføre den reformerende og forsonende politikken han selv hevdet at han ville føre. Helt i slutten reflekterer O'Neill rundt dette:

As the Party never stand for change, I was really reduced to trying to improve relations between north and South; and in the North itself between the two sections of the community (O'Neill, 1972, s. 137).

Sitatet kan tolkes som en unnskyldning og forklaring fra O'Neill på hvorfor han ikke fikk gjort mer for å forandre Nord-Irland. Han hevdet at han var redusert til å kun prøve å forbedre forholdene, men at han ikke kunne gjøre dette gjennom konkret politikk. I selvbiografien omtaler han ytterfløyen i partiet som ekstreme og partiet sitt som reaksjonært, gammeldags og lite endringsvillig (O'Neill, 1972, s. 50). Dette gjelder både medlemmer av hans egen regjering og parti, samt Paisley og hans tilhengere. Denne kritikken av sine egne skulle være med på å forme O'Neills ettermæle blant dem. Mulholland (2013) har kommentert selvbiografien til O'Neill, og hevder at han gjorde seg svært upopulær i unionistpartiet og ble nærmest sett på som en persona non grata etter at selvbiografien ble utgitt (s. 107).

6 Dypere kontekstualisering og sentrale ideer

Dette kapitlet er en fortsettelse av det første analysekapitlet. Jeg har nå identifisert O'Neills framstillinger av sin egen statsministerperiode. I dette kapitlet vil jeg gå videre med de framstillingene jeg har identifisert i forrige kapittel, og analysere disse opp imot realhistorie og et utvalg arkivkilder.

6.1 Borgerrettsbevegelsen

I forrige kapittel har jeg presentert hvordan borgerrettsbevegelsen ble framstilt av O'Neill i selvbiografien hans. Her ønsker jeg å analysere O'Neills egen framstilling opp imot hvordan realhistorien presenterer borgerrettsbevegelsen. Jeg har valgt ut ulike aspekter innenfor denne bevegelsen, og alle disse er i seg selv presentert tidligere i oppgaven. Den første er Campaign for Social Justice (CSJ), den andre er Northern Ireland Civil Rights Association (NICRA), den tredje er borgerrettsmarsjen i Derry 5. oktober 1968, og den fjerde er nyttårsmarsjen arrangert av People's Democracy (PD) 1-4. januar 1969. Som empirisk materiale har jeg hentet et utvalg digitaliserte arkivekilder fra CAIN (Conflict Archive on the Internet), noe som er beskrevet i empirikapitlet.

6.1.1 Campaign for Social Justice

Det første interessante momentet rundt CSJ i forbindelse med denne oppgaven er at CSJ ikke er nevnt én eneste gang i Terence O'Neills selvbiografi. Første gang Terence O'Neill nevner borgerrettsbevegelsen i selvbiografien sin er i forbindelse med marsjene som ble arrangert av Paisley i 1966. O'Neill hevder selv at det var disse som ga inspirasjon til borgerrettsmarsjene i 1968 (O'Neill, 1972, s. 80). CSJ, som ble stiftet i 1964, ble mest kjent for de ulike publikasjonene de ga ut. Det er disse jeg ønsker å bruke i analysen av de framstillingene som O'Neill kommer med i sin selvbiografi. CSJ ga ut fem publikasjoner, som alle hadde som mål å dokumentere og påpeke diskriminering fra den nordirske regjeringen mot den katolske minoriteten. Tre av disse har jeg brukt i dette kapitlet. Disse er:

- *The Plain Truth* (1964)
- *Why justice can not be done* (1964)
- *One man no vote* (1965)

I innledningen til *The Plain Truth* beskriver CSJ kort den opplevde diskrimineringen på flere ulike områder i samfunnet. Her trekker de fram blant annet gerrymandering som en faktor. Gerrymanderingen blir ytterligere beskrevet i senere publikasjoner utgitt av CSJ, særlig *One man no vote*. Videre blir andre aspekter ved valgsystemet beskrevet, slik som for eksempel «company votes». En annen faktor CSJ trekker fram er boligpolitikken, hvor protestanter har blitt tildelt langt flere hus enn katolikkene. Tildeling av boliger var en viktig sak, ettersom det å eie bolig var en av måtene man kunne få stemmerett på ved lokale valg. Dermed kan man slå fast at det var i unionistenes interesse å ikke tildele boliger til katolikker for å kunne opprettholde den hegemoniske kontrollen de hadde etablert. Denne boligpolitikken var opphavet til dannelsen av CSJ. Et av eksemplene de trekker fram er fra byen Dungannon, hvor CSJ hadde sitt opphav:

The population here is 53% Nationalist. By means of gerrymandering and the "Company vote" the Conservatives and Unionists have 14 seats on the Urban Council as against 7 for the Nationalists (The Chariman of the Council, Senator William Stewars, is a Unionist member of the Upper House in the Northern Ireland Parliament)

Since the war 194 houses have been built for normal letting by the Council. All have gone to Conservatives, none to Nationalists (CSJ, 1964a, s. 5).

Dette var ikke særskilt for Dungannon. I andre byer med et stort antall nasjonalister og katolikker, slik som for eksempel Londonderry, vant som regel Unionistpartiet et stort flertall representanter i både lokale og nasjonale valg, som en følge av blant annet gerrymandering. CSJ hadde sitt opphav i Homeless Citizens' League (HCL), som hadde de samme grunnleggerne som CSJ, Patricia McCluskey og Conn McCluskey. HCL ble dannet i 1963 med bakgrunn i at katolikker ikke fikk tildelt hus i like stor grad som protestanter, noe som blant annet illustreres i sitatet ovenfor. Purdie (1990) hevder at HCL og kampanjen deres for en mer rettferdig tildeling av boliger var signifikant for den videre utviklingen av borgerrettsbevegelsen (s. 90). Dette kan man blant annet se igjen i CSJ, i og med at tildeling av boliger var en av kampsakene deres.

Istedenfor å henvende seg til politikere i Stormont, pleide CSJ å henvende seg direkte til politikere i Westminster. Dette kommer frem i den andre publikasjonen de ga ut i 1964, *Why justice can not be done*, som er en brevveksling mellom CSJ og statsminister Sir Alec Douglas Home i London. CSJ forsøker her å få statsministeren fra det konservative partiet til å forstå hans ansvar for å gjøre noe med diskrimineringen i Nord-Irland. Konklusjonen til CSJ etter brevvekslingen var at parlamentet i Westminster har det fulle og hele ansvaret for diskrimineringen, men at statsministeren ikke var interessert i å gjøre noe med det (CSJ, 1964b, s. 8). Å henvende seg til London var et strategisk valg av CSJ. Nord-Irland var svært avhengig av økonomiske overføringer fra London, og ved å henvende seg til Westminster, håpet CSJ at politikerne der kunne legge press på Belfast. De fikk god hjelp av at Campaign for Democracy in Ulster, som var en samling av flere parlamentsmedlemmer fra Labour, ble stiftet omtrent på samme tid som CSJ, og som også ønsket å løfte forhold Nord-Irland i opp i Westminster (Purdie, 1990, s. 82). Slik det kommer fram i publikasjonene til CSJ, opplevde de at de ikke fikk gjennomslag for noe som helst hos forsamlingen i Stormont. Det er også verdt å merke seg at de, til tross for O'Neills forsonende retorikk, likevel henvendte seg til Westminster. Dette kan tolkes som at CSJ allerede i 1964 manglet tro på at O'Neill kunne gjøre noe med problemene i Nord-Irland. Utfordringen med å henvende seg til Westminster, var motviljen mot å ta opp nordiske spørsmål i London, men med hjelp av CDU, lyktes de også med å få satt Nord-Irland på den politiske agendaen i London, noe som kan ha vært en av årsakene til at O'Neill etter hvert opplevde økt press fra den britiske regjeringen.

One man no vote var den tredje publikasjonen CSJ ga ut. Publikasjonen hadde som mål å dokumentere diskriminering mot den katolske minoriteten gjennom valgsystemet i Nord-Irland, særlig gjennom gerrymandering. *One man no vote* bruker Londonderry som eksempel. Londonderry var og er Nord-Irlands nest største by etter Belfast, og hadde en katolsk majoritet. CSJ viser til et kart over byen, og skriver at Londonderry er delt inn i tre unaturlige valgkretser, hvor katolikkene har flertall i bare én av dem (CSJ, 1965, s. 3). Ifølge CSJ bodde det rundt 36 000 katolikker i Londonderry, mot cirka 17600 protestanter. Likevel, fikk Unionistene flertall i både lokale og nasjonale valg, som en følge av gerrymandering. En annen faktor som spilte inn, som CSJ påpeker, er at kun de som eide hus hadde stemmerett. Ettersom langt flere protestanter, enn katolikker, hadde bolig, påvirket dette valgresultatene i Nord-Irland. Det samme påpekes av CSJ i *The Plain Truth*. Dette var også tilfellet mange andre steder i Nord-Irland. Blant de valgdistriktene som hadde katolsk flertall, var det likevel Unionistene som vant valgene i et stort flertall

av dem (Coakley, 2008 s. 169). Gerrymandering kan være en måte å befeste hegemonisk kontroll på. McGarry & O'Leary (1993) skriver at hegemonisk kontroll utøves på de fleste forhold i samfunnet, blant annet gjennom samfunnsinstitusjonene og økonomisk diskriminering av minoriteten (s. 25). Det er rimelig å slå fast at Unionistenes systematiske diskriminering av minoriteten var for å opprettholde kontroll over samfunnet, og for å opprettholde hegemoniet de hadde etablert i Nord-Irland helt siden delingen av Irland. Tildeling av boliger, endring av grenser for valgkretser, stemmesystem og kontroll over de fleste samfunnsinstitusjonene i Nord-Irland var alle ulike måter Unionistene opprettholdt kontrollen på, og ved å utnytte sitt flertall, gjorde de det tilnærmet umulig for minoriteten å slippe til på noen samfunnsområder.

Som nevnt tidligere, er CSJ ikke nevnt én eneste gang i O'Neills selvbiografi. Organisasjonen i seg selv er én faktor, men O'Neill unnlater også i stor grad å nevne forholdene som CSJ peker på i publikasjonene sine. Verken tildeling av boliger eller gerrymandering er nevnt. O'Neill skrev om borgerrettsbevegelsen som en sentral aktør i det nordirske samfunnet mot slutten av hans statsministerperiode, men likevel unnlot han å skrive om røttene til bevegelsen, eller hvilke krav de hadde.

6.1.2 NICRA og Derry-marsjen

I forlengelsen av CSJ, ble organisasjonen Northern Ireland Civil Rights Association (NICRA) offisielt stiftet 9. april 1967. NICRA er den mest kjente av borgerrettsorganisasjonene i Nord-Irland fra denne tiden (Purdie, 1990, s. 121), og det var NICRA som sto bak flere av de store borgerrettsmarsjene i Nord-Irland på slutten av 60-tallet, deriblant marsjen i Derry den 5. oktober 1968. NICRA hadde fem overordnede hovedmål. Disse var:

1. Å forsvare grunnleggende rettigheter for alle innbyggere
2. Å forsvare individets rettigheter
3. Å belyse maktmisbruk
4. Å sørge for ytringsfrihet og forsamlingsfrihet
5. Å informere offentligheten om deres rettigheter

(Purdie, 1990, s. 133).

Styresammensetningen til NICRA er interessant å nevne i denne sammenhengen. Flere av medlemmene i styret hadde også andre vern. Conn McCluskey, som var en av grunnleggerne til både HCL og CSJ satt også i styret til NICRA. I tillegg var det flere medlemmer fra den politiske venstresiden samt andre politikere med nasjonalistiske og republikanske sympatier. Styret hadde også medlemmer med unionistiske sympatier, noe som understreker at organisasjonen var bredt sammensatt. NICRA hadde i tillegg til de fem overordnede målene nevnt ovenfor, en seks konkrete krav. Disse 6 kravene var

1. Stemmerett for alle over 18 år i lokale valg, og avskaffelse av «company votes»
2. Få slutt på gerrymandering
3. Få slutt på diskriminering i forbindelse med lokalisering av offentlige arbeidsplasser
4. Få slutt på diskriminering i forbindelse med tildeling av boliger
5. Avskaffe «Special Powers Act»
6. Legge ned Ulster Special Constabulary, også kjent som B Specials

(Coogan, 1995, s. 57)

I 1968 begynte NICRA å arrangere demonstrasjoner. Purdie (1990) skriver at de var inspirert av borgerrettsmarsjene i USA, med Martin Luther King jr. i spissen (s. 134).

O'Neills oppfatning av borgerrettsbevegelsen er annerledes. I sin selvbiografi antyder han at det var demonstrasjonene og marsjene til Ian Paisley i 1966 som inspirerte borgerrettsbevegelsen. Den første store borgerrettsmarsjen ble arrangert i Dungannon – byen hvor blant annet CSJ hadde sitt opphav. Denne marsjen blir nevnt av O'Neill i hans selvbiografi, hvilket er ytterligere kommentert i kapittel 5. Dungannon var den første av flere marsjen som NICRA arrangerte. Jeg vil likevel fokusere på hendelsene rundt marsjen i Derry den 5. oktober 1968. Dette er en dato, som av mange, blir regnet som starten på konflikten som er kjent som «The Troubles», selv om dette er noe som kan diskuteres. Det var like etter marsjen i Dungannon at NICRA ble kontaktet av flere organisasjoner for å arrangere en marsj i Derry, deriblant Derry Housing Action Committee (DHAC). Ruten for marsjen var lagt gjennom blant annet protestantiske områder i Derry, og dette fikk flere til å reagere. En annen unionistisk organisasjon, Apprentice Boys of Derry, annonserte at de skulle holde en marsj langs den samme ruten som NICRA, og dette fikk innenriksminister William Craig til å bli oppmerksom på marsjen (Purdie, 1990, s. 139). Apprentice Boys hevdet at dette var en årlig marsj, mens blant andre Farrell (1980) skriver at ingen i Derry hadde hørt om denne årlige marsjen før i 1968 (s. 246). Dette kan tyde på at Apprentice Boys bevisst ønsket å spolere den planlagte borgerrettsmarsjen i Derry, og for å framprovosere handling fra regjeringen. Det siste lyktes de med. Den 3. oktober gikk det derfor ut en erklæring fra Craig, som forbød alle marsjer og offentlige forsamlinger i enkelte områder i Derry.

Whereas I, The Right Honourable William Craig, Minister of Home Affairs for Northern Ireland, am of opinion that the holding, on Saturday 5th October 1968, of any public processions or meetings in certain parts of the County Borough of Londonderry may give rise to serious disorder (Craig, 1968a, s. 1).

Slik innledet innenriksminister Craig erklæringen, før han i neste avsnitt erklærte marsjene forbudt i kraft av Public Order Act av 1951. Andre dokumenter viser at NICRA allerede noen uker før hadde vært åpen ovenfor politiet ved å gi den planlagte ruten for marsjen. NICRA og DHAC valgte likevel å gjennomføre marsjen langs den planlagte ruten, til tross for forbudet som ble kunngjort den 3. oktober 1968. I Nord-Irland var innenriksministeren ansvarlig for politistyrkene, deriblant RUC. Som en følge av forbudet, hadde innenriksminister Craig beordret ut store politistyrker den 5. oktober, som skulle sørge for å opprettholde ro og orden. Noe av det som var med på å forsterke kraften i hendelsene den 5. oktober, var at flere parlamentsmedlemmer fra Westminster også deltok, deriblant Gerry Fitt, som var innvalgt i Westminster fra Vest-Belfast. Det var kort tid etter at marsjen startet at det protestantdominerte RUC gikk løs på deltakerne med batonger og vannkanoner (O'Leary, 2019b, s. 172). Farrell (1980), som selv også var sentral i borgerrettsbevegelsen, beskriver hendelsene i Derry som dramatiske, og skriver at politiets voldsbruk førte til at det ble opptøyer i byen, med blant annet bruk av bensinbomber (s. 247). I møtet med politiet ble parlamentsmedlemmene angrepet med batonger, og TV-bildene viste en blødende Gerry Fitt som hadde blitt angrepet av politiet. TV-dekningen var med på å bevisstgjøre resten av Det Forente Kongeriket, og verden for øvrig, om situasjonen i Nord-Irland. Feeney (2014) skriver at regjeringen i London var flau over bildene fra Derry, og at de nå var nødt til å svare på spørsmål om hendelsene i Derry og Nord-Irland (s. 19). Det var i etterkant av denne protesten at O'Neill, etter press fra blant annet den britiske statsministeren, la fram forslag til reformer (O'Leary, 2019b, s. 172). Dette vil jeg komme tilbake til. Opptøyene i Derry den 5. oktober førte til at over 70 sivile og 11 politifolk ble skadet (Rose, 2000, s. 108).

Det er svært variert hvordan opptøyene i Derry den 5. oktober 1968 blir beskrevet. Blant unionistvennlige kilder blir særlig politivolden dysset kraftig ned. Dette kommer blant annet fram i Terence O'Neills egen selvbiografi. I andre kilder fra den nordirske regjeringen, blir også politiets rolle i konflikten underkommunisert. I boka *Northern Ireland 1921-1971* skrevet av Hugh Shearman på oppdrag av den nordirske regjeringen blir følgende skrevet om hendelsene i Derry:

Civil rights demonstrations came to take the form of marches. When one of these marches was directed by the police in Londonderry to alter its planes route in October 1968, the marchers broke through the police cordon and the day ended in rioting (Shearman, 1971, s. 188).

Som sitatet over viser, kan det tolkes som at ansvaret for opptøyene i hovedsak blir lagt på demonstrantene heller enn på politiet. Opptøyene kom angivelig som en konsekvens av at demonstrantene brøt politisperringene. Flere har i ettertid pekt på politiets voldsbruk, blant annet Cameron-rapporten. Rapporten kom fra et utvalg som var satt ned av guvernøren til Nord-Irland, og kom med kritikk av politiets voldsbruk denne dagen (Purdie, 1990, s. 145). I et dokument datert den 8. oktober 1968, kan man lese vitnebeskrivelser fra tre som var til stede under marsjen, hvor de beskriver sine opplevelser denne dagen, blant annet med politiet. Det spesielle med disse tre vitnene er at de var parlamentsmedlemmer fra Westminster, invitert spesielt av NICRA for å delta i marsjen, noe de selv beskriver i starten av det nevnte dokumentet.

In the second baton-charge at 4:34, another policeman was seen by Mr. Ryan to strike a man in the testicles with a baton. The man was already bleeding from head wounds. He immediately collapsed and was carted off. He also saw a woman around 60 who was hysterical on the pavement after having been hosed down by the cannon. A policeman approached her, removed her spectacles with one hand and hit her over the head with his baton with the other (Kerr, Kerr & Ryan, 1968, s. 5-6).

I en episode som dette vil man oppleve flere ulike forklaringer på hva som faktisk skjedde. Det er likevel dokumentert at politiet gikk til angrep på demonstranter, og vitnebeskrivelser som de ovenfor, er sentrale kilder i å dokumentere dette. I tillegg var flere av hendelsene sendt på TV, og TV-opptak fra dagen viser politiet som går til angrep på demonstranter. Purdie (1990) skriver blant annet at en avis meldte at folk var slått i testiklene av politiet, det samme kommer fram i noen av de medisinske rapportene, samt av flere vitner etter 5. oktober (s. 144). Det samme gjelder også hendelser knyttet til uprovoserte slag i hodet på demonstranter.

På den andre siden, holdt innenriksminister William Craig en tale den 16. oktober, hvor han langt på vei frikjente RUC, og dysset ned omfanget av skadde. Han omtalte skadene på sivile som «slight», og hevdet i samme tale at «there is no evidence to support charges of police brutality» (Craig, 1968b, s. 5). Videre hevdet Craig at politiet burde gratuleres og hedres for håndteringen av situasjonen i svært krevende omstendigheter (Craig, 1968b, s. 6).

I selvbiografien til Terence O'Neill blir 5. oktober 1968 nevnt flere ganger. O'Neill selv omtalte spesielt høsten 1968 som svært krevende. Dette kommer fram flere steder. Blant annet omtalte han borgerrettsmarsjene som noe som skulle «... shake Northern Ireland to its foundations» (O'Neill, 1972, s. 99). Som nevnt i forrige kapittel, bærer O'Neills selvbiografi preg av at han ønsket å løfte fram seg selv og sine egenskaper. I etterkant

av demonstrasjonene, valgte O'Neill å vise til blant annet et brev som dukket opp i den unionistvennlige avisa Belfast Telegraph, hvor det ble skrevet at O'Neill var den eneste som kunne redde Nord-Irland fra en eksplosiv situasjon (O'Neill, 1972, s.103). Likevel erkjente O'Neill at borgerrettsmarsjer og slåssing i gatene var et skudd for baugen for hans ønske om å bedre forholdet mellom de ulike gruppene i Nord-Irland (O'Neill, 1972, s. 103). Dette understrekes av blant andre Rose (2000), som skriver at det finnes bevis for at O'Neill forsto at hendelsene i Derry var en katastrofe for politikken hans (s. 109). I selvbiografien, viste O'Neill at også han forsto alvoret i situasjonen, blant annet gjennom overnevnte sitat. Hendelsene ville føre til et økt press fra London om å innføre reformer snarlig (Rose, 2000, s. 109). En annen konsekvens av opptøyene, som bekreftet O'Neills frykt, var at Nasjonalistpartiet trakk seg fra rollen som offisielt opposisjonsparti i Stormont, noe de hadde vært helt siden møtene mellom O'Neill og Lemass i 1965.

Som skrevet, økte presset fra regjeringen i London etter hendelsene i Derry. Jeg beskrev i forrige kapittel møtet mellom O'Neill og Harold Wilson i november 1968. Det ble etter dette møtet lagt fram en pakke med flere forslag til reformer. Disse var:

- Et mer rettferdig system for tildeling av boliger
 - Man skulle se på og vurdere Special Powers Act
 - Endre valgsystemet, avskaffe «company votes». Imøtekomme kravet fra borgerrettsbevegelsen om «One Man One Vote»
 - Oppnevning av en «ombudsman»
 - Oppnevne en spesialkommisjon i Derry
- (Patterson & Kaufmann, 2007, s. 83).

Farrell (1980) beskriver reformforslagene som «too little, too late» - reformene fikk unionistene til å rase, mens borgerrettsbevegelsen mente at det ikke var nok (s. 248). Innad i Unionistpartiet møtte O'Neill sterk motstand mot reformforslagene, blant annet fra William Craig, som i en tale 2. desember brukte begreper som borgerkrig og en temperatur som var ved kokepunktet (Cochrane, 1996, s. 163). O'Neill selv beskrev dette i sin selvbiografi. Han trakk også fram William Craig som en av sine argeste motstandere, og som i forbindelse med framleggelsen av reformene, forsøkte å fyre opp Unionistpartiet. Like etter at O'Neill holdt talen «Ulster at the Crossroads», ble Craig sparket av O'Neill, da Craig valgte å kritisere innholdet i den (O'Neill, 1972, s. 107). Craig, som en hard-liner, ønsket ikke reformene velkommen, og hans brutale retorikk mot reformforslagene kan sees på som et forsøk på å svekke og delegitimere O'Neill.

6.1.3 Ulster at the Crossroads

Den 9. desember holdt Terence O'Neill en tale til nasjonen på BBC Northern Ireland, som i ettertid har fått navnet «Ulster at the Crossroads». Som skrevet i kapittel 5, brukte O'Neill selv lite plass i selvbiografien på innholdet i denne talen, men desto mer på hvilken respons han fikk for den. O'Neill hadde rett i at talen ble godt mottatt blant flere. Både hos katolikker, men og hos deler av den protestantiske middelklassen.

The appeal was highly successful. Many Catholics were flattered at the idea of a Unionist Prime Minister appealing directly to them. The Protestant middle class were appalled at the spectacle of violence which loomed in front of them (Farrell, 1980, s. 249).

Gjennom hele talen henvendte O'Neill seg aktivt til begge disse gruppene. O'Neill ønsket gjennom talens tittel å beskrive for det nordirske folket at Ulster sto ved et veiskille. Med

det mente O'Neill at enten går Nord-Irland mot en urolig og usikker framtid i møte, men dersom O'Neill fikk støtte for reformene sine, så kunne man berge Nord-Irland slik man kjente det. I talen henvendte O'Neill seg til unionistene for å få de til å forstå at dersom reformene ikke ble akseptert, ville London gripe inn og overstyre Stormont (Cochrane, 1996, s. 163). Han henvendte seg også til borgerrettsbevegelsen, og han forsøkte å rettfærdiggjøre reformene som han hadde foreslått før han holdt talen. Samtidig kom han med kritikk av bevegelsen, hvor han kaller de «a minority of agitators determined to subvert lawful authority» (Mulholland, 2013, s. 80). Dette er en disiplinær tilnærming fra O'Neill, og kan forstås å være en form for paternalisme. Han henvendte seg direkte til de som har demonstrert for borgerrettigheter, og hevdet at han og regjeringen hadde strukket seg langt for å komme dem i møte (O'Neill, 1968, s. 1). Reaksjonene på talen hos borgerrettsbevegelsen var delt. På den ene siden hadde man NICRA og noen av organisasjonene i Derry. Disse hadde en moderat holdning og ønsket å gi O'Neill tid på å innføre reformene han hadde lansert (Feeney, 2014, s. 21). NICRA varslet at de ville ta en pause i marsjene og demonstrasjonene. Det var dog ikke alle som kjempet for borgerrettigheter som var like fornøyde, deriblant Peoples's Democracy, som jeg vil komme nærmere innpå i neste delkapittel. Det samme kan sies hos unionistene. Blant dem sto mer tradisjonalistiske stemmer som William Craig, som angrep talen til O'Neill. I tillegg var Ian Paisley svært kritisk til reformene, og tok til orde for O'Neills avgang etter at reformene ble lansert (O'Leary, 2019b, s. 172). O'Neill fikk likevel støtte fra eget parti i en avstemning som ble avholdt like etter talen, og han ble kåret som «Man of the year» av den irske avisen *Irish Independent* (Rose, 2000, s. 129).

6.1.4 People's Democracy og nyttårsmarsjen i januar 1969

People's Democracy (PD) var en borgerrettsorganisasjon som ble dannet av en gruppe radikale studenter ved Queen's University i Belfast. Organisasjonen ble dannet den 9. oktober 1968, like etter hendelsene i forbindelse med borgerrettsmarsjen i Derry den 5. oktober. Til tross for at flere av borgerrettsorganisasjonene hadde tatt en pause fra demonstrasjoner og marsjer, var PD ikke fornøyd med O'Neills reformer, og bestemte seg derfor å holde en firedagers marsj som skulle gå fra Belfast til Derry 1-4. januar 1969. Marsjen var inspirert av Martin Luther King jr. sin Selma-Montgomery-marsj i USA i 1966 (Purdie, 1990, s. 217). O'Neill selv var langt ifra imponert over at PD valgte å demonstrere, og var sterk i kritikken av de som organiserte marsjen. I forrige kapittel beskrev jeg noen av karakteristikkene han ga demonstrantene, ledet av blant annet Michael Farrell og Bernadette Devlin. Farrell (1980) skriver at marsjen gikk rolig for seg den første dagen, men at de likevel ble møtt med motdemonstrasjoner og politiblokader (s. 249). Det samme ble gjentatt de to neste dagene, hvor PD ble møtt med RUC-blokader og motdemonstranter som var nært koblet til Ian Paisley (Farrell, 1980, s. 250). Selv om det gikk relativt rolig for seg de første dagene, var det flere som uttrykte bekymring, deriblant CDU. I et brev datert 2. januar 1969, adressert til Terence O'Neill, uttrykte CDU bekymring for at PD-demonstrantene ikke fikk nok beskyttelse fra politiet, og de ba om at «the right of peaceful democratic protest is not denied to any Ulster citizen» (CDU, 1969, s. 1). Den 4. januar skulle PD gå den siste etappen inn til Derry. Ved Burntolllet bridge ble de utsatt for et bakholdsangrep av ekstreme lojalister. Marsjen ble angrepet med steiner og jernrør (Farrell, 1980, s. 250). Farrell (1980), som var en av arrangørene bak marsjen, hevder at politiet også deltok i angrepet (s. 251).

The RUC knew an ambush had been prepared. Heaps of stones had been collected the night before and crowds of cudgel-wielding men had been gathering since early morning

while RUC men stood among them laughing and chatting. During the ambush some of the RUC joined in and attacked the marchers too (Farrell, 1980, s. 251).

Det samme skriver O'Leary (2019b), som hevder at både politiet og sikkerhetsstyrker, B-specials, var med på angrepet (s. 172). Så mange som 100 av de mellom 250 og 300 som gikk til angrep på marsjen, skal ha vært B-specials, som ikke var i tjeneste (O'Leary, 2019, s. 172b). Terence O'Neill kommenterer angrepet på marsjen som en ubehagelig avslutning på en ubehagelig marsj (O'Neill, 1972, s. 111). Med dette sitatet, mente antakeligvis O'Neill at marsjen i seg selv ikke burde funnet sted, og dermed at angrepene mot demonstrantene heller ikke var uforventet. Jeg velger å tolke O'Neill dithen at han mente at marsjen gikk som den måtte gå. Dette understrekes også tydelig av O'Neills karakteristikk av de som marsjerte. Som tidligere skrevet, var O'Neill svært kritisk og krass i sine uttalelser over at PD valgte å gjennomføre marsjen. I stedet gikk han den 5. januar hardt ut mot demonstrasjonen i en pressemelding. O'Neill fordømte marsjen, og gikk langt i å hevde at de voldelige hendelsene under marsjen var fremprovosert av PD og deres støttespillere (O'Neill, 1969, s. 1). Han hevdet også at politiet forsøkte å beskytte marsjen – stikk i strid med hva demonstrantene selv hevdet. I pressemeldingen skrev han at han ønsket en slutt på alle demonstrasjoner og motdemonstrasjoner, og truer i pressemeldingen med å sette inn B-specials til å hjelpe politiet med å holde ro og orden (O'Neill, 1969, s. 2).

Enough is enough. We have heard sufficient for now about civil rights: let us now hear about civic responsibility. For it is a short step from the throwing of paving stones to the laying of tombstones and I for one can think of no cause in Ulster today which will be advanced by the death of a single Ulsterman (O'Neill, 1969, s. 3)

Jeg tolker sitatet over som at O'Neill følte at en grense var nådd etter PD-marsjen. Det var likevel sterke ord fra en statsminister, som uttalte at han ønsket å bedre relasjonene mellom folkegruppene i Nord-Irland. Det samme budskapet ble gjentatt i et pressenotat utsendt fra regjeringen dagen etter. Det kan tolkes som at et smertepunkt da var nådd, og at regjeringen ikke lenger ville akseptere at demonstrasjoner, slik som for eksempel PD-marsjen fant sted, og de gjentok O'Neills trusler med å sette inn B-specials for å avlaste politiet (*Conclusions of a meeting of the Cabinet*, 1969). I etterkant av marsjen valgte O'Neill å sette ned en spesialkommisjon som skulle se nærmere på hendelsene etter 5. oktober 1968, den såkalte Cameron-kommisjonen. Nedsettelsen av denne fikk to av ministrene i regjeringen hans, deriblant Brian Faulkner, til å gå av i januar 1969, hvorpå O'Neill lyste ut valg i februar 1969 (O'Leary, 2019b, s. 173).

6.2 Second University

I selvbiografien sin viet O'Neill mye plass til å omtale sitt gode forhold til den katolske minoriteten, samt sin egen forsonende politikk for å bedre relasjonene mellom de ulike folkegruppene i Nord-Irland. Det var likevel flere hendelser i hans statsministerperiode som ble kraftig underkommunisert, eller ikke nevnt i det hele tatt. Spesielt gjelder dette hendelser hvor hans regjering fattet avgjørelser, som gikk på tvers av O'Neills utsagn om fred og forsoning. Jeg ønsker å belyse dette ved å vise til avgjørelsen om bygging av et nytt universitet i Nord-Irland fra 1965. 1965 var et interessant år av flere grunner. O'Neill hadde vært statsminister i to år, og hadde allerede talt mye om fred og forsoning. I tillegg hadde han vist seg offentlig sammen med katolske prester. 1965 var også året han møtte den irske statsminister Sean Lemass, en hendelse som ble svært godt mottatt av blant annet Nasjonalistpartiet i Nord-Irland.

I november 1963 ble Lockwood-komiteen satt ned. Komiteen skulle undersøke utdanningssystemet i Nord-Irland, og den var helt uten katolske representanter (O'Leary, 2019b, s. 167). Tidlig i 1965 kom komiteen med en konklusjon. Et nytt universitet skulle etableres i Nord-Irland og skulle plasseres i den protestantiske byen Coleraine, ikke i den nest største byen Derry, som hadde en klar katolsk majoritet. Dette var en svært symboltung avgjørelse, og skapte raskt reaksjoner blant katolikkene, og særlig blant de som hadde kjempet for at det nye universitetet skulle plasseres i Derry. Blant annet reagerte aksjonskomiteen for å få universitetet til Derry ved å annonsere en streik i byen (Mulholland, 2013, s. 45). Derry hadde akademiske tradisjoner, og Magee University College var plassert her. Allerede i et memorandum fra utdanningsminister Kirk fra desember 1964, ble det slått fast at dette ikke kunne bli et eget selvstendig universitet (Kirk, 1964, s. 2). Kirk viste til Lockwood-rapporten som slo fast det samme. Derry ble til og med avvist som lokasjon, dersom det noen gang skulle komme et tredje universitet i Nord-Irland (Mulholland, 2013, s. 45). Et annet regjeringsnotat avslørte at regjeringen også var forberedt på at det ville bli reaksjoner på valget av Coleraine som lokasjon for et nytt universitet. Dokumentet har tittelen *Points to be brought out in the Lockwood debate*. I dokumentet er det listet opp flere argumenter som man regnet med ville komme fra de som var uenige i avgjørelsen. Blant disse var man forberedt på at det ville komme argumenter om at regjeringen valgte Coleraine av politiske grunner, og at Derry ikke fikk en reell sjanse i arbeidet med Lockwood-rapporten (*Points to be brought out in the Lockwood debate*, 1965, s. 1). I et annet brev, adressert til Terence O'Neill, uttrykte innbyggere i Derry sterk bekymring for konsekvensen av avgjørelsen om å ikke legge et nytt universitet til Derry.

However, whatever the reasons may be, the fact is that the Nationalists in Londonderry – particularly those who are members of the Corporation, appears to have joined wholeheartedly with the Unionists in presenting a united City and a claim for the establishment of a university in Londonderry (Henderson, 1965, s. 1).

Videre skrev Henderson om at dersom samarbeidet mellom Unionistene og Nasjonalistene ikke førte fram, og Derry ble stående uten et universitet, kunne det i ytterste konsekvens føre til voldshandlinger (Henderson, 1965, s. 1). Selv om Henderson hevdet at Unionistene og Nasjonalistene samarbeidet, har det vært spekulert i om Unionistene i Derry faktisk støttet regjeringens avgjørelse om å legge det nye universitetet til Coleraine. Det gikk flere rykter om dette, og det ble også uttalt fra O'Neill selv at unionister i Derry var imot at ny industri og nytt universitet ble lagt til byen (Mulholland, 2013, s. 46). Farrell (1980) skriver at de mest hardbarka Unionistene drev lobbyvirksomhet mot å legge universitet til Derry, da de fryktet at med en økende katolsk befolkning så ville de miste styringen over byen (s. 241). Dette igjen er et eksempel på hvordan Unionistene utøvde hegemonisk kontroll i Nord-Irland. De hadde ikke interesse av en mer utdannet katolsk minoritet, ettersom dette igjen kunne føre til at de kvalifiserte til å få stemmerett, eller andre lignende rettigheter.

Avgjørelsen om et nytt universitet i Coleraine, sammen med flere andre avgjørelser, falt flere tungt for brystet, da spesielt hos den katolske minoriteten (O'Leary, 2019b, s. 167). Det er rimelig å slå fast at dette var en svært symboltung avgjørelse, og den var i strid med O'Neills uttalte mål om fred og forsoning mellom folkegruppene i Nord-Irland. Dette er bakgrunnen for at jeg ønsket å ta med denne hendelsen i denne analysen. Det at O'Neill heller ikke nevnte denne hendelsen i selvbiografien sin, gjør at avgjørelsen er

relevant for diskusjon. Cochrane (1996) skriver at det har vært diskutert hvor liberal O'Neill faktisk var, og at det har vært diskutert hvor dypt hans uttalte reformtanker stakk (s. 149). Reformene til O'Neill var av mer symbolsk karakter. De bidro til å få slutt på diskrimineringen, men heller var med på å øke forventningene hos den katolske minoriteten (Cochrane, 1996, s. 150). Dette var grunnen til at universitetsavgjørelsen vekket så sterke reaksjoner hos den katolske minoriteten. Etter å ha hørt O'Neills lovnader, var skuffelsen stor da universitetet ble lagt til Coleraine, og flere nasjonalister mente derfor at ingenting hadde forandret seg, flotte ord til tross (Cochrane, 1996, s. 160). Et annet faktum som viste motsetningene mellom ord og handling hos Terence O'Neill, var at han selv også var blant de som støttet Lockwood-rapportens konklusjoner, noe som kom fram i debatten rundt rapporten i Stormont (Mulholland, 2000b, s. 54).

6.3 Assimilerende unionisme

Hvordan kan man forstå Terence O'Neills framstillinger, samt hans uttalte ønske om fred og forsoning mellom folkegruppene i Nord-Irland? O'Neill selv var ikke fremmed for tanken om at katolikker kunne bli medlemmer i Ulster Unionist Party. Dette spiller på en tanke som handler om assimilering, altså at man assimilerer minoriteten inn i majoritetens politikk, kultur og skikker. For unionistene handlet dette om at man skulle få en felles forståelse for Nord-Irlands eksistens, som en del av Det Forente Kongeriket. O'Neills forgjengere hadde kjørt en hardere linje, og de var tilhengere av segregering, altså at katolikkene skulle holdes utenfor politikk og andre samfunnsinstitusjoner (Mulholland, 2000a, s. 295). Dette var linjen i Unionistpartiet helt fram til 1960-tallet, hvor flere tok til orde for å bli et parti som også katolikker kunne stemme på og kjenne seg igjen i (Mulholland, 2000a, s. 296). Mulholland (2000a) hevder at O'Neills handlinger ovenfor minoriteten, slik som for eksempel besøk til katolske skoler var en del av assimileringen (s. 298). Utfordringen lå mye i at unionistpartiet var delt mellom de som fortsatt støttet segregering og de som ønsket assimilering. Dette kommer blant annet fram i diskusjonen om katolsk medlemskap i Unionistpartiet på starten av 60-tallet, hvor blant annet Oransjeordenen uttalte at katolikker aldri ville bli akseptert som medlemmer av Unionistpartiet (Patterson & Kaufmann, 2007, s. 64). Som en følge av flere velferdsgoder, som også katolikkene nøt godt av, økte velstanden hos den katolske minoriteten. Dette kan ha vært en av årsakene til at flere unionister tok til orde for at katolikkene kunne bli medlem av Unionistpartiet, og det er mulig noe av årsaken til O'Neills åpne holdning ovenfor minoriteten. På den andre siden fryktet antakelig flere unionister at dette vil bety starten på slutten for Unionistpartiets kontroll over Nord-Irland, og at det ville bety et skritt nærmere gjenforening på den irske øya. Splittelsen innad i Unionistpartiet, var en del av grunnen til O'Neills fall, noe jeg vil komme tilbake til i neste delkapittel.

6.4 Hva gikk galt for Terence O'Neill?

Som jeg allerede har skrevet, mente O'Neill selv at Unionistpartiets manglende endringsvilje var en stor del av at hans prosjekt ikke lyktes. Mulholland (2018) peker på at O'Neill i selvbiografien skylder på partiet for at han ikke fikk gjennomført reformer i Nord-Irland (s. 239). O'Neill bruker mye plass på å klage på partiet sitt, mens han ikke virker til å ta selvkritikk for å ha handlet uten å ha sørget for å ha partiet i ryggen. Et annet forhold som kan ha vært med på å vanskeliggjøre O'Neills statsministerperiode, og som også var med på å fyre opp borgerrettsbevegelsen, var de økende forventningene som følge av O'Neills reformvennlige retorikk. O'Leary (2019b) mener at dette var med på å svekke den hegemoniske kontrollen Unionistpartiet hadde hatt i Nord-Irland, og at

O'Neill slik sett bekreftet Alexis de Tocquevilles tese om at en regjering er på sitt mest sårbare når de søker reformer (s. 168). O'Neills fall kan sees på som en følge av både disse økte forventningene, men også av uenighetene i hans eget parti (O'Leary, 2019b, s. 169). Terence O'Neill sto i hele perioden i en spagat mellom disse. På den ene siden hadde han, gjennom sin retorikk og sine handlinger, økt forventningene blant minoriteten om reformer og endring, mens han på den andre siden hadde sterke krefter i sitt eget parti, som verken ønsket reform eller endring. Som jeg allerede har skrevet litt om, var Unionistpartiet splittet gjennom 60-tallet, hvor man på den ene siden hadde de som ønsket å assimilere katolikker inn i det protestantiske og britiske samfunnet, mens man på den andre siden hadde de som mente at katolikker fortsatt måtte holdes utenfor. Det blir dermed ikke feil av O'Neill å skylde på partiet for at han ikke fikk gjennomført mer enn han gjorde, men noe av skylden må nok også tillegges O'Neill selv, som ikke var i stand til å samle partiet.

O'Neill unnlater i selvbiografien sin å fortelle om flere avgjørelser, blant annet universitetsavgjørelsen, som motvirket O'Neills egne uttalte mål om tilnærming og forsoning. Dermed er det rimelig å slå fast at det var et stort sprik mellom O'Neills retorikk og O'Neill sine handlinger. O'Neills egne memoarer er kritisert fra flere hold, ettersom den har store mangler, og omtrent utelukkende er en fortelling om O'Neills suksess som statsminister. Det er et stort sprik mellom O'Neills egne betraktninger og hans ettermæle i faglitteraturen. For der O'Neill selv beskrev seg som en svært suksessfull statsminister, blir O'Neill i faglitteraturen framstilt som en statsminister som, til tross for store lovnader, ikke fikk gjennomført særlig mye.

This was a curious work. O'Neill had written it by hand, relying on memory, in exercise books on aeroplane flights back and forth between Northern Ireland and Great Britain. The result was a disjointed and anecdotal mishmash (Mulholland, 2013, s. 106).

Ettermælet til O'Neill hos katolikkene ble heller ikke som han håpet. Han ble respektert av katolikkene for å være mer åpen enn sine forgjengere, men katolikkene fant også ut at O'Neill ikke var begeistret for dem (Mulholland, 2013, s. 104). Som skrevet var motsetningen mellom ord og handling med på å forme ettermælet til O'Neill. Et eksempel er da han i desember 1968 talte om fred og forsoning i talen *Ulster at the Crossroads*, før han i 1969 gikk til frontalangrep på borgerrettsbevegelsen i en tale etter PD-marsjen fra Belfast til Derry. Dette gjorde at O'Neill for mange katolikker viste sitt «sanne ansikt» - altså som en unionist som sto for den politikken Unionistpartiet hadde ført i Nord-Irland gjennom mange tiår

7 Konklusjon og avslutning

Som statsminister sto Terence O'Neill i en spagat i hele sin statsministerperiode. Gjennom å identifisere hans egne synspunkt og framstillinger, slik de kommer fram i hans selvbiografi, og ved å analysere disse framstillingene opp imot faglitteratur og realhistorie, ønsket jeg å søke forståelse for O'Neills statsministerperiode.

O'Neills egne framstillinger, av det som kommer fram i selvbiografien, er på mange måter en full renvaskning av egen person. Han løftet fram seg selv som Nord-Irlands redningsmann, uten at man kan si at O'Neill på noen måte reddet Nord-Irland fra noe som helst. Han var heller den som ledet området ut i konflikten vi i dag kjenner som «The Troubles». Han er svært opptatt av å trekke fram at det var forhold utenfor hans kontroll. Som jeg har påpekt, er ikke dette unikt O'Neill, ettersom man i selvbiografier gjerne ønsker å framheve seg selv. I tillegg er O'Neills selvbiografi, som han selv skrev, skrevet på flyturer og skrevet etter husken. Dette gjorde også at selvbiografien ble kritisert av blant annet Mulholland (2013) som kalte den et «mishmash» (s. 107).

Gjennom å analysere O'Neills framstillinger opp imot realhistoriske faktorer fra statsministerperioden, har jeg funnet et sprik mellom O'Neills vektlegginger og vektlegginger fra faglitteratur, støttet opp av arkivkilder. Faglitteraturen legger vekt på kampen for rettigheter, diskriminering og hvordan Unionistpartiet utøvde sin hegemoniske kontroll. I tillegg blir O'Neill beskrevet som en som var fanget i en spagat mellom fløyer i sitt eget parti og en voksende borgerrettsbevegelse. O'Neill underkommuniserte forhold som omhandlet langvarig og systematisk diskriminering. Han var likevel svært direkte i sin omtale av eget parti, uten at han plasserte og omtalte seg selv og sin egen rolle inn i partiet.

Mot slutten av analysen nevner jeg Alexis de Tocquevilles tese om at en regjering er på sitt mest sårbare når den søker reformer (O'Leary, 2019b, s. 168). O'Neill skapte forventninger hos minoriteten, og lovet mer enn han kunne holde. Han førte en politikk han ikke hadde dekning for i sitt eget parti. Det hjalp ikke at Unionistpartiet hadde et solid flertall i Stormont, så lenge O'Neill ikke greide å samle partiet bak politikken hans. O'Neill var, fine ord til tross, også en unionist, og hans regjering valgte flere ganger under hans statsministerperiode å gå på tvers av O'Neills egne utsagn om forsoning. I denne oppgaven er dette spesielt eksemplifisert gjennom avgjørelsen om bygging av nytt universitet i Nord-Irland og gjennom politiets behandling av borgerrettsdemonstranter.

Ville utfallet av analysen blitt annerledes dersom jeg hadde valgt andre kategorier og faktorer for analysen? Dette er spørsmål det er verdt å reflektere rundt, og er noe som kan påvirke oppgavens reliabilitet. Jeg har valgt ut kategorier og faktorer jeg mener kan anses å være sentrale i O'Neills statsministerperiode, og som kan være med på å forstå O'Neills framstillinger fra selvbiografien. Hva som er å anse som en sentral faktor i dette tilfellet, er basert på egne vurderinger og tolkninger. Det vil være faktorer som også kunne hatt en relevans for denne oppgaven og studien, men oppgavens omfang gjør at jeg er nødt til å kun velge et lite utvalg. Kategoriene og det empiriske utvalget må være av en slik art at de er relevante for problemstillingen og forskningsspørsmålene. Dette kunne vært grunnlag for videre forskning på feltet.

Referanselitteratur:

- Andresen, A., Rosland, S., Ryymin, T. & Skalevåg, S. A. (2015). *Å gripe fortida. Innføring i historisk forståing og metode*. (2.utg.). Det Norske Samlaget.
- Bew, P., Gibbon, P., & Patterson, H. (1979). *The State in Northern Ireland, 1921-1972: Political Forces and Social Classes*. Manchester University Press.
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Buckland, P. (1981). *A history of Northern Ireland*. Gill & Macmillan.
- Coakley, J. (2008). Electoral redistricting in Ireland. I L. Handley & B. Grofman, *Redistricting in Comparative Perspective* (s. 155-172). Oxford University Press.
- Cochrane, F. (1996). "Meddling at the Crossroads": The Decline and Fall of Terence O'Neill within the Unionist Community. I R. English & G. Walker (Red.), *Unionism in Modern Ireland. New perspectives on Politics and Culture* (s. 148-167). Macmillan Press Ltd.
- Coogan, T. P. (1995). *The Troubles*. Hutchinson.
- Edgren, H., Nordberg, K. & Ross, M. (2021). *Masteroppgaven i samfunnsfag. En håndbok for lærerstudenter*. Universitetsforlaget.
- Farrell, M. (1980). *Northern Ireland. The orange state*. (2. utg.). Pluto Press.
- Feeney, B. (2014). *A short history of the troubles*. The O'Brien Press Ltd.
- Folkenborg, H. R. (2022). *Én fortid. Mange fortellinger. Introduksjon til historiebruk*. (2.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Gilje, N. (2019). *Hermeneutikk som metode: ein historisk introduksjon*. Samlaget.
- Gleiss, M. S. & Sæther, E. (2021) *Forskningsmetode for lærerstudenter: Å utvikle nykunnskap i forskning og praksis*. Cappelen Damm Akademisk.
- Guelke, A. (2012) *Politics in deeply divided societies*. Polity Press.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (5.utg.). Abstrakt Forlag.
- Kaufman, S. J. (2016). Ethnicity as a generator of conflict. I K. Cordell & S. Wolff (Red.), *The Routledge Handbook of Ethnic Conflict* (2. utg, s. 91-101). Routledge.
- Kunnskapsdepartementet. (2019). *Læreplan i samfunnsfag (SAF01-04)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
<https://www.udir.no/lk20/saf01-04?lang=nob>

- Kury, F. (2018). *Gerrymandering*. Hamilton Books.
- McGarry, J. & O'Leary, B. (1993). *The politics of ethnic conflict regulation: case studies of protracted ethnic conflicts*. Routledge.
- McGarry, J. & O'Leary, B. (1995). *Explaining Northern Ireland. Broken Images*. Blackwell Publishers Ltd.
- McMahon, S. (2011). *A brief history of Northern Ireland*. The Brehon Press Ltd.
- Mulholland, M. (2000a). Assimilation versus Segregation: Unionist Strategy in the 1960s. *Twentieth Century British History*, 11(3), 284-307.
- Mulholland, M. (2000b). *Northern Ireland at the crossroads. Ulster unionism in the O'Neill years 1960-9*. Macmillan Press Ltd.
- Mulholland, M. (2013). *Terence O'Neill*. University College Dublin Press.
- Mulholland, M. (2018) How it began, what might have been? Political memoirs of Northern Ireland in the 1960s. *Irish Political Studies*, 33(2), 232-245.
<https://doi.org/10.1080/07907184.2018.1454682>
- Mulholland, M. (2020). *Northern Ireland: A very short introduction*. (2. utg.). Oxford University Press.
- Myhre, J. E. (2014). *Historie: En introduksjon til grunnlagsproblemer*. Pax Forlag.
- O'Leary, B. (2019a). *A treatise on Northern Ireland. Volume 1: Colonialism*. Oxford University Press.
- O'Leary, B. (2019b) *A treatise on Northern Ireland. Volume 2: Control*. Oxford University Press.
- Pascal, R. (2015). *Design and truth in autobiography*. Routledge.
- Patterson, H. & Kaufmann, E. (2007). *Unionism and Orangeism in Northern Ireland since 1945. The decline of the loyal family*. Manchester University Press.
- Purdie, B. (1990) *Politics in the street: The origins of the civil rights movement in Northern Ireland*. The Blackstaff Press.
- Rasmussen, T. (2011). Selvbiografier til glede og nytte. *Norsk medietidsskrift*, 18(4), 364-370. <https://doi.org/10.18261/ISSN0805-9535-2011-04-05>
- Rose, P. (2000). *How the Troubles came to Northern Ireland*. Palgrave Macmillan.
- Ruane, J. & Todd, J. (2016). Ethnicity and religion. I K. Cordell & S. Wolff (Red.), *The Routledge Handbook of Ethnic Conflict* (2. utg, s. 67-77). Routledge.
- Shearman, H. (1971). *Northern Ireland 1921-1971*. Her Majesty's Stationary Office.

Whyte, J. (1991). *Interpreting Northern Ireland*. Claredon.

Winburn, J. (2008). *The realities of redistricting: Following the rules and limiting gerrymandering in state legislative redistricting*. Lexington Books.

Empiriske referanser:

Campaign for Democracy in Ulster. (1969). *Telegram from Campaign for Democracy in Ulster to Terence O'Neill*. PRONI.

Campaign for Social Justice. (1965). *One man no vote*. PRONI.

Campaign for Social Justice. (1964a). *The Plain Truth*. PRONI.

Campaign for Social Justice. (1964b). *Why Justice can not be done*. PRONI.

Conclusions of a meeting of the Cabinet. (1969). PRONI.

Craig, W. (1968a). *Public order act (Northern Ireland)*. PRONI.

Craig, W. (1968b). *Speech by the minister of home affairs*. PRONI.

Henderson, R. (1965). *Second university for Northern Ireland*. PRONI.

Kerr, R., Kerr, A. & Ryan, J. (1968). *Three eye-witnesses report on Londonderry*. PRONI.

Kirk, H. (1964). *Memorandum by the Minister of Education: The Lockwood report*. PRONI.

O'Neill, T. (1969). *Press release. Statement by Terence O'Neill*. PRONI

O'Neill, T. (1972). *The Autobiography of Terence O'Neill*. Rupert Hart-Davis Ltd.

O'Neill, T. (1968). *Ulster at the Crossroads*. PRONI.

Points to be brought out in the Lockwood debate. (1965). PRONI.

Vedlegg

Vedlegg 1: Dokumenter knyttet til borgerrettsbevegelsen

Vedlegg 2: Empirisk materiale knyttet til Terence O'Neill

Vedlegg 3: Dokumenter knyttet til avgjørelsen om å legge et nytt universitet til Coleraine

Vedlegg 1:

TABELL 1: Dokumenter knyttet til borgerrettsbevegelsen.

Navn	Hvem	Hendelse	Årstal	Type dokument	Stikkord
The plain truth	Campaign for Social Justice (CSJ)	CSJ	1964	Publikasjon	Beskrivelse av diskriminering. Boligpolitikk, valg.
Why justice can not be done	CSJ	CSJ	1964	Publikasjon	Brevveksling med politikere i Westminster, bla.a Statsministeren
One man no vote	CSJ	CSJ	1965	Publikasjon	Om diskriminering I Derry, spesielt gjennom valg/gerrymandering
Public order act – Derry	William Craig	Derry-marsj	1968	Ordre fra innenriksminister Craig	Ordre fra William Craig om å forby den planlagte marsjen i Derry den 5. oktober
Three eyewitnesses -report on Londonderry	Kerr, Kerr & Ryan	Derry-marsj	1968	Politirapport Vitnebeskrivelse	Tre øyevitner forteller om brutaliteten de opplevde 5. oktober
Speech by minister of home affairs	William Craig	Derry-Marsj	1968	Tale fra regjeringen	William Craig forteller om sit tog regjeringens syn på hendelsene I Derry.
Telegram fra CDU til O'Neill	CDU	PD-marsj	1969	Telegram/brev	CDU uttrykker bekymring, og ber om PD får marsjere i fred
Pressemelding av O'Neill	Terence O'Neill	PD-marsj	1969	Pressemelding	Pressemelding som ble sendt 5. januar. O'Neill går hardt ut mot PD og borgerrettesmarsjene, men også mot alle demonstrasjoner
Conclusions of a meeting in the cabinet	Regjeringen	PD-marsj	1969	Regjeringsnotat	Regjeringens diskusjoner rundt PD-marsjen. Gir sin støtte til politiet. Snakker om å forby framtidige marsjer
Press release. Statement following a meeting of the cabinet 6 th January	Regjeringen	PD-marsj	1969	Pressemelding	Regjeringen gir sin støtte til politiet, og ber om at demonstrasjoner tar slutt. Tar til orde for mer bruk av politi

Vedlegg 2:

TABELL 2: Empirisk materiale knyttet til Terence O'Neill

Navn	Hvem	Årstall	Type dokument	Stikkord
The autobiography of Terence O'Neill	Terence O'Neill	1972	Selvbiografi	O'Neill kommer med sine betrakninger rundt sin periode som statsminister. Ulike hendelser er vektlagt
Ulster at cross roads	Terence O'Neill	1968	Tale	O'Neill holdt tale til nasjonen hvor han ber om fred og forsoning. Holdt i kjøvannet av den økende uroen knyttet til kravet om borgerrettigheter
Press release. Statement by O'Neill	Terence O'Neill	1969	Pressemelding	Pressemelding som ble sendt 5. januar. O'Neill går hardt ut mot PD og borgerrettesmarsjene, men også mot alle demonstrasjoner

Vedlegg 3:

TABELL 3: Dokumenter knyttet til avgjørelsen om å legge et nytt universitet til Coleraine

Navn	Hvem	Årstall	Type dokument	Stikkord
Points to be brought out in the Lockwood debate	Regjeringen	1965	Notat til regjeringen	Notatet er argumenter som skal brukes for å forsvare avgjørelsen om å legge universitetet til Coleraine
Memorandum by the minister of education – The Lockwood report	H. Kirk	1964	Dokument fra utdanningsministeren	Utdanningsministeren bereder grunnen for å legge universitetet til Coleraine, viser til rapporten
Second university for Northern Ireland	R. Henderson	1965	Brev til Terence O'Neill	Brevet uttrykker bekymring for hva som vil skje dersom Derry ikke blir valgt som lokasjon

